

Mikaela Älli
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), Diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2020

OPAS VANTAAN SEURAKUNTIEN KEHITYSVAMMAISTYÖHÖN

TIIVISTELMÄ

Mikaela Älli

Opas Vantaan Seurakuntien kehitysvammaistyöhön

70 sivua, 3 liitettä

Syksy 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), Diakoniatyö

Opas on produktio, joka on tehty opinnäytetyön raportin lisäksi. Oppaan aineistona on käytetty teoria-aineistoa ja työntekijähaastatteluita. Työntekijähaastattelut on toteutettu teemahaastattelulla.

Opinnäytetyön tavoiteltuna vaikutuksena oli luoda evankelisluterilaisen kirkon työntekijöille ja vapaaehtoisille opas, jossa on ideoita ja virikkeitä kehitysvammaisten ihmisten kanssa toimiseen. Opinnäytetyö on luotu Vantaan seurakunnille kehitysvammaistyöhön.

Tuotoksena syntyi opas, joka toimii työn tukena ja käytännön esimerkkien kautta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että työ antoi tekijälle paljon uusia tietoja ja kehitti vanhaa osaamista. Opas on laajuudeltaan laajempi, kuin alussa tekijä oletti.

Asiasanat: kehitysvammaisuus, seurakunta, hengellisyys, opas, sosionomi, diakoniatyöntekijä, asumispalvelut, menetelmät

ABSTRACT

Mikaela Älli

A guide to the developmental disability work of Vantaa Parishes

70 pages, 3 annexes

Autumn 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor's Degree Programme in Social Services, Diaconal Work

The guide is a production made in addition to the thesis report. The guide is based on theoretical material and employee interviews. The employee interviews have been conducted with a thematic interview.

The intended effect of the thesis was to create a guide for Evangelical Lutheran Church employees and volunteers with ideas and incentive for working with people with intellectual disabilities. The thesis has been created for Vantaa parishes for work on developmental disabilities.

The result was a guide that supports the work and through practical examples. As a conclusion, the author with a lot of new information and developed old skills. The guide is broader in scope than the author initially assumed.

Keywords: Developmental disability, parish, spiritually, guide, Bachelor of Social services, Diakonia worker, housing services, methods.

Sisällys

1 JOHDANTO	7
2 TYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS.....	9
3 KEHITYSVAMMAISUUS	10
3.1 Lääketieteellinen näkökulma	11
3.2 Toimintakyvyllinen näkökulma.....	11
3.3 Sosiaalinen näkökulma	12
3.4 Kehitysvammaisuuden oireyhtymät	13
3.5 Kehitysvammaisten avuntarve.....	13
4 VANTAAN SEURAKUNTAYHTYMÄ	14
4.1 Kehitysvammaistyö seurakunnissa	14
4.2 Kehitysvammaisen hengellisyys.....	15
5 KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA	16
5.1 Osallisuus ja yhdenvertaisuus.....	17
6 KEHITYSVAMMAISTEN PALVELUT	18
6.1 Millä perustein palveluita voi saada?.....	19
6.2 Työtoiminta.....	19
6.3 Päivätoiminta	20
6.4 Asumispalvelut	21
7 ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS.....	21
8 KOMMUNIKAATIO	23
9 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA OPPAAN LAATIMINEN.....	24
10 TEEMAHAASTATTELU MENETELMÄNÄ.....	26
10.1 Teemahaastattelun toteutus ja analyysi.....	27
10.2 Teemoittelu	28
10.3 Teemahaastattelun litterointi ja luotettavuus	28

11 AMMATILLINEN KASVU	29
12 POHDINTA JA OSAAMISEN ARVIOINTI	31
LÄHTEET	35
LIITE 1. Teemakysymykset.....	39
LIITE 2. Tutkimuslupa.....	41
LIITE 3: Opas	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on tehty Vantaan seurakuntien kehitysvammaistyön tarpeisiin. Opas on suunnattu erityisesti niille työntekijöille ja vapaaehtoisille, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta kehitysvammaisten ihmisten kanssa toimimisesta. Laitosasumisen purkautuessa erilaisten kehitysvammayksiköiden määrä on lisääntynyt ja uudet yksiköt ovat toivoneet monipuolista yhteistyötä seurakuntien kanssa. Tämä opinnäytetyön opas auttaa työntekijöitä ja vapaaehtoisia yhteistyön käytännön toteuttamisessa.

Kehitysvammayksiköt ovat erilaisia päivätoiminta- ja asumispalveluyksiköitä sekä oppilaitoksia, joita Vantaalla on yli 40 yksikköä. Kehitysvammayksiköt ovat monenlaisia, joissa asuu ja työskentelee asiakkaita, jotka tarvitsevat tukea vaihtelevasti arkeensa. Osa kehitysvammaisista asiakkaista tarvitsee jatkuvaa työntekijän läsnäoloa ja tukea ja osa elää varsin itsenäistä elämää. Tästä syystä työntekijän on hyvä huomioida kehitysvammayksikköjen erilaisuudet ja ihmisten vaihtelevat tarpeet. Kehitysvammayksiköissä on hyvä huomioida, että ollaan ihmisten omalla alueella, jonka vuoksi työntekijän on oltava erityisen hienotunteinen.

Aihepiiri on tärkeä, koska aiheesta ei ole tehty aikaisemmin julkaisuja. Opinnäytteeni aiheesta ei ole myöskään tehty suoraan mitään vastaavan aiheen viitekehykseen olevaa kirjallisuutta, joten koen työn aiheen ainutlaatuisiksi. Raportissa käsitellyt asiat pohjautuvat

tekemiini haastatteluihin, omaan kokemukseeni ja osittain kirjallisuuteen. Kirjoittajana halusin olla luomassa jotain uutta ja vahvistamassa olemassa olevaa tietoa. Aihe liittyy vahvasti kirkossa työskentelevien kehitysvammaistyötä tekevien työntekijöiden jakamiseen ja heidän työnkuvansa esille tuomiseen.

Työn tavoitteena on antaa virikkeitä työntekijöille sekä uusia oivalluksia sekä toimintaohjeita laadukkaan ja turvallisen työn toteuttamiseen kehitysvammayksiköissä. Työssäni sain laajasti tietoa pääkaupunkiseudulla toimivilta seurakunnan työntekijöiltä. Toteutin opinnäytetyöni kehittämispainotteina produktiona. Produktio syntyi oman työkokemuksen, ajankohtaisen kirjallisuuden ja työntekijähaastatteluiden pohjalta.

Vantaan seurakunnilla on menossa iso muutos, jolla pyritään jalkauttamaan kehitysvammaistyötä. Näin ollen oppaan luominen ja sen merkitys on suuri. Jokaisella kehitysvammaisella on oikeus omaan seurakuntaan omalla kotikunnan alueella. Työntekijällä on velvollisuus kohdata erilaisuutta ja näin ollen voitaisiin poistaa luokittelevat tai jakavat termit. Seurakunnassa tehtävä työ voisi olla ”Erialaisten seurakunta”.

Tutkimuskysymykseni liittyivät seuraaviin teemoihin: työturvallisuuteen, toiminnan sisältöön, työmenetelmien käyttämiseen, kehitysvammaisen asiakkaan hengellisyyteen ja käytännön kokemuksiin alalta.

Työturvallisuuteen liittyvinä kysymyksinä olivat muun muassa: Millaisia työturvallisuuden liittyviä asioita täytyy huomioida eri kehitysvammayksiköissä? Liittyvätkö työturvallisuuteen liittyvät asiat asiakkaiden kanssa tehtävään työhön vai omaan toimintaasi yksiköissä? Millaisia asiakastyöhön liittyviä turvallisuusriskejä on? Miten niissä tilanteissa voi toimia? Millaisiin työturvallisuus asioihin kiinnität työssäsi huomiota? Kuinka ratkaiset ongelmat?

Toiminnan sisältöön liittyvinä kysymyksinä olivat: Millaista työtä kehitysvammayksiköissä tulee mielestäsi tehdä? Mitkä asiat on hyvä ottaa huomioon ennen kehitysvammayksikköön menemistä? Entä siellä toimiessa? Mitkä asiat koet tärkeimmiksi työssäsi? Entä mitkä asiat tai sisällöt ovat haastavimpia? Kuinka kohtaat asiakkaita? Millaisissa tilanteissa? Kuinka huomioit heidän yksilölliset tarpeensa? Paljonko aikaa käytät

yksikössä? Millaista toimintaa järjestät siellä? Kuinka usein käyt yksiköissä? Millä tavoin yksikön työntekijät osallistuvat toimintaan?

Lisäksi kysymykset liittyivät työmenetelmiin: Mitä menetelmiä käytät työssäsi? Esimerkkejä? Millaisia teemoja oppaassa olisi hyvä käsitellä, jotta se hyödyntäisi työntekijää työssään? Miten oppaassa tulisi käsitellä näitä teemoja? Muuta?

Kehitysvammaisen hengellisyyteen liittyvinä kysymyksinä olivat: Millä tavoin koet työntekijänä tukevasi kehitysvammaisten hengellisyyttä? Miten työssäsi tai työotteessasi huomioit kehitysvammaisten hengellisyyden? Millaisia hengellisiä sisältöjä on työssäsi ja toiminnassasi yksiköissä? Esimerkkejä? Käytännön kokemukset alalta, eli millaisia käytännön ja hyviksi kokemiasi vinkkejä haluaisit vielä antaa työntekijöille?

Produktion muoto ja siihen liittyneet alkuperäiset suunnitelmat muuttuivat maailmanlaajuisen pandemian vuoksi. Alkuperäisen suunnitelman mukaan minun piti toteuttaa haastatteluni kasvotusten haastateltavalle tärkeässä paikassa. Seurakunnan toiminta muuttui ja työntekijät joutuivat etätöihin. Näin ollen toteutin haastatteluni Microsoft Teams-sovelluksen avulla. Tämä oli toimiva ratkaisu, vaikka tuottikin itselleni hieman enemmän työtä.

2 TYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Ammattikorkeakoulussa luodun opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ammatillisia valmiuksia, jolla sovelletaan opintojen aikana kerrytettyä osaamista. Osaamisen tavoitteena on myös kehittää kykyä soveltaa ammatillista osaamista käytännön asiantuntijatehtävissä sekä opettaa tieteellisen kirjoituksen käytäntöjä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää analysointi- ja perusteluvalmiuksia, sekä kriittistä ajattelua ja eettistä harkintakykyä. (Diak. Opinnäytetyö.)

Oppaassa käsitellään muun muassa kehitysvammaisuuden määritelmiä lääketieteellisen, toimintakyvyllisen ja sosiaalisen näkökulman kautta. Oppaan avulla seurakunnan työntekijä tai vapaaehtoinen voi syventää tietoa kehitysvammaisuudesta ja antaa mahdollisuuksia erilaisten yhteisöjen rakentamiseen kehitysvammayksiköissä.

Opas kertoo kirkon saavutettavuusohjelmasta ja osallisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Kirkko on mukana osallisuuden vahvistamisessa ja huolehtivat syrjäytymisen ennaltaehkäisystä vahvistamalla lähiyhteisöjä ja huolehtii niiden kyvyistä tukea jäsenistään. (Helin M., Hiilamo H. & Jokela U. 2010. 38.)

Opas kuvaa erilaisia kehitysvammayksiköitä. Se kertoo millä perusteilla palveluita voi saada ja millaiset ihmiset niitä voi hakea. Oppaassa käsitellään myös itsemääräämisoikeutta ja kommunikaatiota. Kommunikaatio on olennainen osa koko työtä ja ilman sitä, kukaan ei tulisi ymmärretyksi.

3 KEHITYSVAMMAISUUS

Kehitysvammaisuutta voidaan määritellä monin tavoin. Se tarkoittaa ymmärtämisen vaikeutta sekä uusien oppimisten vaikeutta. Vamman aste voi olla vaihteleva vaikeasta vammasta lievempään ja lievästä vaikeudesta vaikeaan. Kehitysvammaisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista, kuten lääketieteellisestä, sosiaalisesta ja toimintakyvyn näkökulmasta. (Vernerin Yleis. Kehitysvammaisuuden määritelmiä.)

Kehitysvammaisuus käsitteenä on hyvin monialainen ja epämääräinen. Diagnoosi annetaan hyvin erilaisille, toisistaan poikkeaville ihmisille. Kehitysvammaiseksi voidaan kutsua esimerkiksi vaikeasti liikunta- tai kommunikaatiovammaisia ihmisiä. Kehitysvammaisuus on ymmärretty ja käsitteellistetty eri tavoin eri aikoina. Uusin tutkimustieto ei kerro mistä nämä käsitykset ovat johtuneet. Tutkimustieto ei ole muuttunut käsitteellisesti eli millainen käytös on kehitysvammaiselle ihmiselle tyyppistä. Ilmiö käsitellään ja

luokitellaan edelleen samoin kuin monta vuosikymmentä takaperin. (Seppälä 2010. 180–181.)

3.1 Lääketieteellinen näkökulma

Kehitysvamma todetaan joko heti syntymän jälkeen tai ennen täysi-ikäisyyttä. Lääketieteellinen näkökulma kertoo aivojen toiminnan häiriöstä, joka on ilmennyt ennen aikuisikää. Oire on merkki elimistölle eroavasta toiminnasta. Oirekokonaisuus eli oireyhtymä tai syndrooma sisältää useampia oireita, jotka voivat muodostaa niin sanotun ”tunnistetavan kokonaisuuden”. Esimerkkinä Downin oiresyndrooma. Oireet ovat peräisin isoaivojen kuorikerroksen poikkeavasta toimintakyvystä, joka vaikuttaa monien eri toimintojen säätelyyn. Nämä oireet voivat näkyä puheen tuottamisen vaikeutena tai poikkeavana käytöksenä. (Vernerin. Yleis. Lääketieteellinen näkökulma.)

3.2 Toimintakyvyllinen näkökulma

Toimintakyvyn näkökulmassa on kyse yksilön ja ympäristön välisestä maailmasta. Toimintakyky on kykyä toimia tilanteen tai olosuhteen edellyttämällä tavalla. Välillä olosuhteet voivat luoda kehitysvammaiselle ihmiselle painetta, jolloin jossain tilanteessa ihminen voi olla hyvin paikkasidonnainen. Toimintakyvyn määritelmää tarkastellessa mietitään kehitysvammaisen ihmisen kohdalla elämänlaatua tai arkielämän askareita. Toimintakyky on laaja yläkäsite, joka voidaan vielä avata kolmella eri tavalla; fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella toimintakyvyllä. Joskus toimintakykyä voidaan vielä mitata niin sanotuilla ”neljännellä” osatekijällä, eli kokemuksellisella toimintakyvyllä. (Vernerin. Yleis. Toimintakyvyn näkökulma.)

Kehitysvammaisen ihmisen kohtaamat vaikeudet voivat useasti johtua hänen puutteellisesta toimintakyvystänsä erilaisissa tilanteissa. Kehitysvammaisen asiakkaan toimintakyvyn puute vaikeuttaa tilanteissa suoriutumista. Tällöin hän tarvitsee enemmän tukea ja apua. (Vernerin. Yleis. Toimintakyvyn näkökulma.)

3.3 Sosiaalinen näkökulma

Sosiaalisessa näkökulmassa kehitysvammaisuus on yhteisön suhde yksilöön, joka näkyy vammaispolitiikassa. Kehitysvammaisuus eroaa eri kulttuureissa ja siihen suhtautuminen on kulttuurisidonnaista. Kehitysvammaisuuteen vaikuttaa myös kehitysvammaisen ihmisen oma kokemus, eli hänen subjektiivinen oikeutensa. (Verner. Yleis. Sosiaalinen näkökulma.)

Sosiaalinen näkökulma painottaa, että kehitysvammaisen ihminen on samassa asemassa yhteiskunnan muiden ihmisten kanssa. Kehitysvamma on vain yksi ihmisen piirre tai ominaisuus, ei syrjivä tekijä. Näkökulma tuo esiin, että vammaisen ihmisen riippuvuus tuesta, hoidosta tai avusta vaihtelee. Vammaisuuden muoto voi luoda ihmisille ennakkoluuloja, syrjäytetyn aseman, köyhyyden tai rakenteellisen esteen. Tämä vaikeuttaa heidän sopeutuvuuttaan yhteiskuntaan. Yhteiskunta ei ole aina valmis mukauttamaan toimintojaan saavutettaviksi tai esteettömiksi. (Verner. Yleis. Sosiaalinen näkökulma.)

Kehitysvammaisuuden sosiaalinen malli puolestaan korostaa, että jokin ihmisen ominaisuus olisi este yhteiskunnan asettamien esteiden tai asenteiden kautta. Vammaisuus näytetään suhteessa yhteisön suhteena yksilöön. Kehitysvammaisuuteen suhtautuminen ja sen ilmeneminen vaihtelee kulttuurista. Keskimääräisesti vaikuttaa myös kuinka kehitysvammaisen ihminen kokee itsensä suhteessa yhteiskuntaan. Sosiaalisen mallin pohjalta vamman haitta ei ole lääketieteelliseen malliin vedoten suhteessa vammaan vaan siihen voi vaikuttaa ympäristö ja yhteiskunta. Vamman haittaan vaikuttaa myös ihmisen sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö. Mallin mukaan halutaan korostaa, että kehitysvamma-diagnoosi annetaan erilaisille ihmisille. Diagnoosikeskeisyys ja sen riski näkyy siinä, että asiakkaan käyttäytyminen nähdään hänen diagnoosinsa kautta. (Verner. Yleis. Sosiaalinen näkökulma.)

3.4 Kehitysvammaisuuden oireyhtymät

Kehitysvammaisten oireyhtymiä on paljon, sekä heillä on muutamia liitännäissairauksia. Oireyhtymistä tunnetuimmat ovat Downin syndrooma ja kehitysvammaisuus. Kehitysvammaisuus on laaja käsite ja sen aste vaihteleva. Liitännäissairauksista yleisimpiä ovat erilaiset aistivammat ja epilepsia. (Vernerin. Yleis. Lääketieteellinen näkökulma.)

Kehitysvammaisten avuntarve voi vaihdella. Toinen ihminen voi tarvita ohjauksellista apua ja toinen ihminen voi tarvita apua vain päivittäisissä toiminnoissa. Kehitysvamma voi lisätä avuntarvetta kotona tai kodin ulkopuolella. Konkreettisten tekemisten ja osallistumisessa tarvittavan avun lisäksi kehitysvammainen ihminen saattaa tarvita apua myös esimerkiksi päätöksien ja/tai valintojen kanssa, ongelmien ratkaisemisessa, asioiden tai asiayhteyksien ymmärtämisessä. Avun tarve voi vaihdella eri toimintaympäristöissä ja uuden asian oppimiseen voi kulua paljon aikaa. Taidon siirtyminen toiseen ympäristöön voi viedä myös paljon aikaa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Tuki- ja palvelut. Henkilökohtainen apu. Kehitysvammainen henkilö ja henkilökohtainen apu.)

3.5 Kehitysvammaisten avuntarve

Kehitysvammaisten avuntarve vaihtelee ja sitä on haastava luokitella. Toisilla avuntarve voi olla vain pientä ohjauksellista avuntarvetta, kun taas toisilla kehitysvammaisilla avuntarve voi olla päivittäisissä toiminnoissa auttamista ja avustamista. Avuntarve on yksilöllistä ja niiden sanoittaminen haasteellista. Haasteelliseksi luo se, että osalla avuntarve voi näkyä sairauksista tai diagnoosista riippuen. Kehitysvammaisille tehdään palvelutarpeen arviointi, joka on kirjattu lakiin. Vammaispalvelulain tehtävänä on edistää ja lisätä asiakkaan edellytyksiä elää oman näköistään elämää ja luoda edellytyksiä yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen. Samalla lain tarkoituksena on poistaa ja helpottaa asiakkaan vamman aiheuttamia esteitä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Asiakasprosessi. Palvelutarpeen arviointi. Miksi; Vammaispalvelulaki 1§.)

4 VANTAAN SEURAKUNTAYHTYMÄ

Vantaalla toimii seitsemän seurakuntaa, joista yksi on ruotsinkielinen seurakunta. Vantaan seurakunnista suurin on Tikkurilan seurakunta. Samalla se on Suomen kymmeneksi suurin luterilainen seurakunta. Ruotsinkielinen seurakunta toimii koko Vantaan alueella, mutta suomalaiset seurakunnat toimivat vain alueellisesti. Lisäksi Vantaalla toimii Yhteinen seurakuntatyö, joka tuottaa kohdennettuja palveluita koko kaupungin väestölle. Tyypillistä tälle työmuodolle on vahva yhteistyö eri verkostojen kanssa. (Vantaan seurakunnat. Tietoa Vantaan seurakunnista.; Helsingin seurakunnat. Yhteinen seurakuntatyö.)

4.1 Kehitysvammaistyö seurakunnissa

Kirkon kehitysvammaistyö on alkanut diakonialaitoksista. Yhteiskunnassa on siirtynyt laitospainotteisesta työstä avohoitotyöhön. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat myös seurakunnan toimintaan. Seurakunnan ja kirkon on ollut mukauduttava yhteiskunnassa vallitseviin muutoksiin, siten että kirkko olisi kaikille avoin kirkko. (Evankelis-luterilainen kirkko. Sanasto. Kehitysvammaistyö.)

Kirkkojärjestys ja kirkon toimintasuunnitelmat määrittelevät kirkon kehitysvammaistyötä. Kirkon kehitysvammaistyön lähtökohta on kehitysvammaisen asiakkaan kunnioittaminen ja erilaisuuden huomioon ottaminen seurakuntatyössä. Kehitysvammaisen on ihmisen, jolla on vammaa ymmärryksen ja käsityksen alueella. Uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu on haastavaa. Kehitysvammaisia asiakkaita tuetaan siten, että he voivat osallistua kirkon toimintaan osallisina tai olla osallisina. Kehitysvammaistyötä tehdään yhdessä kehitysvammaisen, heidän vanhempien ja muiden läheisten kanssa. (Evankelis-luterilainen kirkko. Sanasto. Kehitysvammaistyö.)

Kirkon alueilla kirkon työtä tekevät työntekijät ovat seurakuntien palkkaamat papit ja diakoniatyöntekijät. Lisäksi diakoniatyöntekijälle tai papille voi kuulua tietty

prosenttimäärä omaan työtehtävään lisäksi kehitysvammaistyötä. Työntekijöiden vastuualueita ovat esimerkiksi hartaudet asumisyksiköissä ja toimintakeskuksissa, jumalanpalvelukset ja kirkolliset toimitukset sekä palveluohjaus. (Evankelis-luterilainen kirkko. Sanasto. Kehitysvammaistyö.)

Kehitysvammaispuolen työntekijöiden tutkinnot vaihtelevat. Yleensä seurakunnan työntekijät kehitysvammaistyön puolella ovat pappeja tai diakoniatyöntekijöitä. Kehitysvammaistyön papin koulutus on teologian maisterin tutkinto ja sairaalasielunhoidon ja kehitysvammaistyön erikoistumiskoulutus. Kehitysvammaistyön diakoniatyöntekijällä on opintoasteinen tai ammattikorkeakoulututkinto. Diakoniatyöntekijän ammattikorkeakoulututkinto on kaksoistutkinto, joka tarkoittaa tutkinnon sisällöiden olevan sosiaali- tai terveysalalle suuntautuvia opintoja. Sosiaalialan ja kirkollisen pätevyuden saa Sosionomi (AMK) – diakoniatyön tutkinnolla. Sosionomi - diakoniatyön tutkinto mahdollistaa kaksoispätevyuden diakoniksi tai sosionomiksi. Sairaanhoitaja (AMK) – diakonissatutkinto sisältää sairaanhoidollisia ja kirkollisia opintoja. Tämä tutkinto mahdollistaa kaksoispätevyuden kirkon diakonissaksi tai sairaanhoidolliseen työhön eli sairaanhoitajaksi. Kirkon kehitysvammaistyöntekijä on kehitysvammaisen ja hänen perheensä keskustelukumppani ja sielunhoitaja. (Evankelis-luterilainen kirkko. Sanasto. Kehitysvammaistyö; Diak.fi, Sairaanhoitaja-diakonissa; Diak.fi Sosionomi-diakoniatyö.)

4.2 Kehitysvammaisen hengellisyys

Hengellisyys määritellään siten, että se on uskon käytännöllistä harjoittamista. Siihen sisältyvät jumalanpalvelukseen osallistuminen, ehtoollisen viettäminen, hiljaisuus, mietiskely, yhteys toisiin uskovaisiin ihmisiin, rukoushetket tai hengellinen musiikki tai sen laulaminen. Ihmisillä on tarve määritellä hengellisyyttä myös jonkin merkityksen tai tarkoituksen kysymisenä tai haluna ymmärtää jonkin itseä suuremman olemassaolo, suhde muihin ihmisiin, Jumalaan tai maailmankaiikkeuteen. Hengellisyys on sidoksissa toivon ja rakentavien mahdollisuuksien tunnistamiseen omassa elämäntilanteessa. Se on myös luottamista tulevaisuuteen. (Hanhirova & Aalto. 2009. 12.)

Ihmisellä on erilaisia hengellisiä tarpeita, jotka voivat olla sidoksissa ihmisen omaan elämäntilanteeseen. Elämäntilannetta voidaan katsoa kuvien, symboleiden, myyttien tai riitien kautta. Hengelliset tarpeet voidaan luokitella neljään eri ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on ihmisen tarve tulla sovitetuksi itsensä, läheisten tai Jumalan kanssa ja toisena ryhmänä on tarve suojautua kaiken uhkassa olevan hajoamisen tai tuhoamisen kanssa. Kolmas ja neljäs ryhmä ovat lomittain päällekkäin. Kolmanteen ryhmään kuuluu tarve löytää elämän eheys, kun taas neljännessä ryhmässä korostuu kiitollisuuden ja täyttymyksen saavuttaminen. (Hanhirova & Aalto. 2009. 12–13.)

Kehitysvammaisella on tarve päästä osallisiksi hengelliseen toimintaan. Vaikeammin vammaisilla asiakkailta on useasti haasteita osallistua kirkossa järjestettävään toimintaan vamman, sairautensa tai liikuntaesteiden vuoksi. Tätä monesti myös vaikeuttavat asiakkaan vaikeus ilmaista itseään työntekijöille tai muille läheisille ihmisille. (Helsingin seurakunnat. Artikkelit. Kehitysvammaisille.)

5 KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä ja tasapuolista mahdollisuutta osallistua yhteiseen toimintaan. Kirkon ja seurakuntien toiminta on lähtökohtaisin saavutettavaa, sillä se palvelee erilaisia ihmisiä ja yhteisöjä. Kirkko on avoin yhteisö ja paikka kaikille ihmisille. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

Seurakunnan rooli on tärkeä, sillä he eivät saa syrjiä ketään toiminnan ulkopuolelle. Seurakunnat parantavat saavutettavuutta erilaisten esteettömyys tekijöiden kautta. Kirkko poistaa liikkumisen, näkemisen, ymmärtämisen ja kuulemisen esteet. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

Osallisuuden rooli on merkittävä. Osallisuuteen kuuluu yhdenvertainen tervehtiminen kaikkia jäseniä kohtaan ja näin saadaan kaikki yhteiset ominaisuudet ja lahjat yhteiseen käyttöön. Osallisuutta rakentavia teemoja ovat eri-ikäisten arvostaminen, erilaisuuden

hyväksyminen ja sietäminen. Tämä vaatii erityisjärjestelyinä esimerkiksi esteiden ja asenteiden poistamista ja muuttamista, toisten ihmisten apua ja erilaisia apuvälineitä. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

Yhdenvertaisuus on kristinuskolle tärkeää. Kristinuskon korostaa jokaisen asiakkaan ainutlaatuisuutta ja elämän kunnioitus on jokaisen ihmisen keskiössä. Seurakunnan velvollisuus lähimmäisen rakkaudesta ja vastuusta perustuu tasa-arvoisuuteen. Yhdenvertainen kohtelu tarkoittaa, että kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti. Tälle seurakunta luo edellytykset. Esimerkiksi kehitysvammaisilla asiakkailla voi olla avustajia mukana toiminnassa. Työntekijöiden kohdalla tämä voi tarkoittaa erityisjärjestelyitä, esimerkiksi työntekijöille järjestetään tarpeeksi koulutusta, tukea ja apuvälineitä erityisryhmien kanssa toimimisessa. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

5.1 Osallisuus ja yhdenvertaisuus

Osallisuus tarkoittaa ihmisten osallistamista toimintaan. Saavu-ohjelmassa se tarkoittaa, että seurakunta toivottaa ihmiset tervetulleeksi. Osallisuuden avulla ihmisten lahjat saadaan yhteiseen käyttöön. Eri-ikäisten, erilaisten ihmisten sietäminen ja hyväksyminen ovat keinoja rakentaa osallisuutta. Tämä tarvitsee asenteiden muuttamista, esteiden poistamista, erilaisia apuvälineitä ja toisten ihmisten apua. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

Kristinuskon mukaan ihminen on tärkeä. Tärkeintä on elämän kunnioitus. Lähimmäisen rakastaminen ja vastuu toisesta ihmisestä ovat ydintä seurakunnan toiminnalle ja tasa-arvoisuudelle. Yhdenvertaisuudelle tyypillistä on, että seurakunta luo edellytykset tasa-vertaiseen osallistumiseen, eikä sitä, että kaikkia ihmisiä kohdeltaisiin tasa-arvoisesti. Yhdenvertaisuutta voi olla erilaisilla vammaisryhmillä olevat avustajat tai apuvälineet. Työntekijöiden kohdalla on yhdenvertaisuutta erityisjärjestelyitä. Yhdenvertaisuutta on, että vammaisilla asiakkailla on mahdollisuus työskennellä koulutusta vastaavissaan tehtävissä ja saada siihen tarvittava tuki ja apuvälineet. (Saavu-ohjelma. Kirkon saavutettavuusohjelma.)

6 KEHITYSVAMMAISTEN PALVELUT

Kehitysvammaisten erityispalvelut kuuluvat oman kotikaupungin palveluihin. Palveluiden saaminen on kehitysvammaisten subjektiivinen oikeus. Kehitysvammaisten erityishuollon avulla lisätään kehitysvammaisten osallisuuden kokemuksia päivittäiseen ja itseenäiseen elämään. (Vantaan kaupunki. Terveys- ja sosiaalipalvelut. Vammaisten palvelut. Tukea arkeen. Kehitysvammaisten erityispalvelut.) Kehitysvammalaisissa 519/1977 ja vammaispalvelulaissa 380/1987 on määritelty, mitkä palvelut kuuluvat kenellekin ja millä perustein. Kehitysvammaisten palveluita on monia, mutta tässä on vain muutama.

Kehitysvammaisten erityishuoltolaki määrittelee kenelle kehitysvammaisten palvelut kuuluvat. Lain mukaan kehitysvammapalveluita voi saada ihminen, jonka kehitys tai henkinen toiminta on häiriintynyt tai estynyt. Estyminen voi johtua synnynnäisen tai kehitysiässä tapahtuneen sairauden tai vamman takia tai he eivät saa muun lain nojalla tarvitsemiaan palveluita. (L 23.06.1977/519.)

Laki määrittää millaiset palvelut myös kuuluvat tähän lakiin ja ne ovat seuraavat. Ensimmäinen on tutkimus, joka käsittää erityishuollon yksilöllisen suunnittelun ja toteuttamisen edellyttämät lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset selvitykset sekä soveltuvuuskoeket. Toinen on terveydenhuolto ja kolmas on tarpeellinen ohjaus, kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus. (L 23.06.1977/519.)

Neljäs on työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta. Viides on henkilökohtaisten neuvojen ja apuvälineiden järjestäminen. Kuudes on yksilöllinen hoito ja muu huolenpito. Seitsemäs on asiakkaan aviopuolison, vanhempien ja muiden perheenjäsenten tai hänelle läheisen ohjaus ja neuvonta. Kahdeksas jo liittyykin edellisiin, eli tiedotustoiminnan harjoittaminen erityishuoltopalveluksista. Yhdeksäs ja kymmenes liittyy ihmisen kehityshäiriöiden ehkäisy sekä muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta. (L 23.06.1977/519.)

6.1 Millä perustein palveluita voi saada?

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista ilmaisee, mitkä ovat lain tarkoitukset ja millä perustein kehitysvammaisen ihminen voi saada palveluita. Palveluiden tarkoituksena on edistää vammaisen ihmisen edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Sen tarkoitus on myös ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Vastuu palveluiden järjestämisestä on kunnalla. Kunnan on huolehdittava, että vammaiselle asiakkaalle tarkoitetut palvelut tai tukitoimet ovat laajuudeltaan sellaisia mitä laissa edellytetään. Tämä laki huomioi myös ihmisen yksilöllisen avuntarpeen. (L 03.04.1987/380.)

Palveluiden aloitus on lain nojalla aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä, kun vammaisen ihminen tai hänen omaisensa ottaa yhteyttä kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Palvelusuunnitelman laatiminen on aloitettava ilman viivettä siten, miten sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) artiklassa 7 säädetään. Tukitoimia koskevat päätökset on annettava lain nojalla kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaistahoon on otettu yhteyttä. (L 03.04.1987/380.)

6.2 Työtoiminta

Työtoiminta voi olla alihankintatöitä, kuten puhtaanapito-, keittiö-, pakkaus- tai siivoustöitä. Työtoiminnasta ei makseta palkkaa, vaan työosuusrahaa. Sen määrä on enintään 12 euroa, mutta keskimäärin 5 euroa päivässä. Kehitysvammaisten työtoimintaa myönnetään kehitysvammalain tai sosiaalihuoltolain perusteella. Myös Yhdistyneiden Kansakuntien vammaissopimus määrittelee omat linjauksensa. YK:n sopimus määrittelee, että jokaisella ihmisellä on yhtäläinen oikeus palkkatyöhön, myös vammaisilla ihmisillä. Kehitysvammalakiin vedoten erityishuoltoon kuuluu työtoiminnan järjestäminen. Erityishuollon piirissä olevalle voidaan myös järjestää työhönvalmennusta, työtoimintaa tai muuta virikkeellistä toimintaa. Työtoimintaa järjestetään eri toimijoiden, kuten kuntien, kuntayhtymien tai säätiöiden alaisena toimintana. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Työ- ja työtoiminta.; Vernerinet. Yleis. Työtoiminta.)

Työtoimintaa on mahdollista myöntää vanhan sosiaalipalvelulain (L 710/1982) mukaisesti tai kehitysvammalain mukaan. Kun uusi sosiaalihuoltolaki tuli voimaan vanhan sosiaalihuoltolain työllisyyttä tukevan toiminnan pykälät jätettiin vielä voimaan. Sosiaalihuoltolain perusteella työtoiminta on toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa. Vanhan sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on järjestetty työkyvyttömille ihmisille. Ihmiset, joilla ei ole vammaisuuden takia edellytyksiä osallistua vanhan sosiaalihuoltolain mukaiseen työhön (27 d§) tai toimeentulo perustuu sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin ovat he oikeutettuja työtoimintaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Tuki- ja palvelut. Työ- ja työtoiminta.)

Toimintaa järjestetään työ- ja toimintakeskuksissa. Vammaisilla ihmisillä on tuen tarve suurempi ja sen takia heille suunnitellaan yksilöllisesti heidän työpaikkansa. Vammaiset ihmiset voivat olla yhdenvertaisina ”normaaleilla” työpaikoilla. Heillä on työn lisäksi erilaisia tukimuotoja. Tukimuodot voivat olla palkkatuki, työhönvalmennus, työolosuhteiden järjestelytuki, työkokeilu ja siirtymätyö. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Työ- ja työtoiminta.; Vernerinet.net. Yleis. Työtoiminta.)

6.3 Päivätoiminta

Päivätoiminnan tarkoituksena on tukea ihmistä itsenäisen elämän suoriutumisessa ja edistää hänen osallisuuttaan sekä sosiaalista vuorovaikutusta. Päivätoiminta on tavoitteellista toimintaa missä pyritään vahvistamaan niitä taitoja, mitä vammaiset ihmiset tarvitsevat selviytyäkseen omatoimisesta elämästään. Kunnan on järjestettävä vammaiselle ihmiselle päivätoimintaa vammaispalvelulain perusteella, mitä hän tarvitsee vamman tai sairauden vuoksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Vammaispalvelulaki.) Ihmisillä, jolla on mahdollisuus osallistua työtoimintaan mutta tarvitsee enemmän tukea, on mahdollisuus hakea päivätoimintaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Tuki- ja palvelut. Työ- ja työtoiminta).

Kehitysvammalain perusteella päivätoimintaa järjestetään niille kehitysvammaisille ihmisille, jotka eivät saa vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa. Vammaispalvelulain 8 b § mukaan päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaista työkyvyttömiä ihmistä

pidetään kyvyttömänä osallistua työtoimintaan. Toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Kehitysvammalaki.)

Kehitysvammalain perusteella päivätoiminta on maksuton palvelu. Päivätoiminnan sisältö voi vaihdella riippuen päivätoiminnasta. Päivätoiminnan sisältönä voi olla arjen taitojen harjoittelu, liikunta ja ulkoilu, retkeily, luova toiminta, rentoutus ja virkistystoiminta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Päivätoiminta.)

6.4 Asumispalvelut

Sosiaalihuoltolaki määrittelee, että asumispalveluita tulee järjestää sellaisille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea tai apua asumisessa. Sosiaalihuoltolain mukaisia asumisen palveluita ovat tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Tuettua asumista järjestetään ihmisille, jotka tarvitsevat vain tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuettu asumisen tukena on ihmisille annettavaa sosiaalihojasta. Sosiaalihuoltolain perusteella palveluasumista järjestetään ihmisille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon lisäksi hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään ihmisille, joilla on tarve ympärivuorokautiselle hoidolle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Asuminen.)

7 ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS

Itsemääräämisoikeus tarkoittaa yksilön oikeutta määrätä oman elämän asioista ja oikeudesta päättää itseä koskevista asioista. Itsemääräämisoikeuden perusta on jokaisen yksilön oikeus yhdenvertaisuuteen ja henkilökohtaiseen vapauteen sekä koskemattomuuteen. Kenenkään fyysistä tai psyykkistä koskemattomuutta ei saa loukata tai käyttää väärin ja jokaista tulee kohdella kunnioitettavasti. Yksilöllä on oikeus päättää omista asioistaan

itsenäisesti tai tuetusti. Vähimmäisedellytys on, että ihmisen mielipide on voitava selvittää eri keinoja hyödyntäen, kuten kuvien, viittomien tai muun kommunikaatiokeinon avulla. (Vernerinet. Yleis. Itsemääräämisoikeus; Ihmisoikeus ja lainsäädäntö.)

Itsemääräämisoikeudesta säädetään laajasti monessa eri suomen laissa. Vammaisten näkökulmasta merkittävin asiakirja on Yhdistyneiden Kansakuntien vammaisten asiakkaiden oikeuksia koskeva yleissopimus. YK:n yleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille ihmisille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten ihmisten ihmisarvon kunnioittamista. Sopimus ei sisällä uusia tai erityisiä oikeuksia vammaisille, mutta se asettaa jäsenvaltioille periaatteet, kuinka vammaisten ihmisten mahdollisuuksia tulisi edistää. (YK-liitto. Vammaisten oikeudet.)

Sopimuksella luodaan vammaisten syrjintää kieltäviä lakeja ja säädöksiä, sekä sillä taataan vammaisille tasapuolinen kohtelu kaikilla elämänalueilla. Sopimus edellyttää ottamaan huomioon vammaisten ihmisten erityistarpeita ja takaamaan vammaisille yhdenvertaiset yhteiskunnan osallistumisen mahdollisuudet. Sopimuksessa on määritelty yleisten asennemuutoksien tärkeyttä, stereotyyppien ja ennakkoluulojen poistamista tai muuttamista, sekä yleistä tietouden lisäämistä vammaisten aseman edistämiseksi ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi. Jokainen jäsenmaa on velvoitettu raportoimaan säännöllisesti toimenpiteistä ja vammaisten aseman ja oikeuden tilasta sitä valvovalle komitealle. (YK-liitto. Vammaisten oikeudet.)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta, toisella nimellä kehitysvammalaki määrittelee, kuinka kehitysvammaisella ihmisellä on täysimääräinen oikeus osallistua yhteiskunnan toimintoihin ja hänen yksilölliset tarpeensa, toiveet ja mielipiteet tulee ottaa huomioon. Kehitysvammaiset ovat riippuvaisia työntekijöistä, joten työntekijöillä on tärkeä rooli tukea itsemääräämisoikeutta kehitysvammaisten kohdalla. Kehitysvammaisten itsemääräämisoikeutta tulee vahvistaa ja tukea. (Vernerinet. Yleis. Itsemääräämisoikeus ja lainsäädäntö.)

8 KOMMUNIKAATIO

Kehitysvammaisilla ihmisillä voi olla monesti jonkinasteisia ongelmia vuorovaikutustaidoissa, puheen ymmärtämisessä tai puheen tuotossa. Häiriöstä tai muusta ongelmasta riippumatta on hyvin olennaista, että ihmiseen suhtaudutaan jokaisessa tilanteessa aidosti. Näin kehitysvammaisen voi saada siitä tärkeän onnistumisen kokemuksen. (Vernerinet.net. Kommunikointi.)

Puheen kehityksen viivästyästä on kyse, jos alkaa puhua ikätasoon nähden myöhään, mutta kielellinen kehitys puheessa saavuttaa nopeasti ikätason tuntuman. Silloin on kyse laaja-alaisemmasta ja pysyvämmästä kehityksen ongelmasta, jos ei saavuta ikätasolle soveltuvaa tasoa. Laaja-alaisuus tarkoittaa, että puheen tuottamisen ja ymmärtämisen vaikeudet nousevat esille. Puheen tuottamisessa ilmenevät ongelmat näkyvät epäselvänä puheena tai sanojen löytämisen vaikeutena erilaisissa keskustelutilanteissa. (Vernerinet.net. Kommunikointi.)

Osalla kehitysvammaisista on puolestaan vaikeuksia puhumisessa tai puheen kehitys ei kehity ollenkaan. Ymmärtämisen ongelmat eivät ole niin yksiselitteisiä, kuin puheen tuottamisen ongelmat. Puheen ymmärtämisen vaikeudet vaikeuttavat kommunikointia ja ne voivat jäädä huomaamatta. Ne näkyvät pitkien ja monimutkaisten lauseiden tai puhutun kielen ymmärtämisen vaikeutena. Usein puheen ymmärtäminen on helpompaa kuin itse puheen tuottaminen. (Vernerinet.net. Kommunikointi.)

Joskus kommunikointia voi myös vaikeuttaa erilaiset kuulo- tai näkövammot tai jonkinasteinen rakenteellinen epämuodostuma. Kehitysvammaisten vuorovaikutuksessa voi ilmetä keskittymiskyvyn puutetta, vaikeuksia omaksua sosiaalista vuorovaikutusta ja kanssakäymistä tai joskus jopa puutetta ymmärtää keskustelun sääntöjä. Yleensä vaikeammin vammaisen tai monivammaisen ihmisen vuorovaikutustaidot eivät kehity edes ymmärrettävälle tasolle. Apukeinoja on monia ja vuorovaikutuksen toimivimmat keinot ovat yksilöllisiä. Keinot ovat yleensä kaikille luontaisia keinoja, joita ihmiset käyttävät heidän tiedostamattaan omassa vuorovaikutuksessa. Niitä ovat ilmeet, eleet ja toiminta. (Vernerinet.net. Kommunikointi.)

Onnistuneen ja toimivan vuorovaikutuksen perustana on, että ihmiset ovat aidosti toisilleen läsnä keskustelutilanteessa ja aidosti myös kiinnostuneita siitä, mitä toinen on kertomassa. Näin he pystyivät sulkemaan muut häiritsevät tekijät pois mielestään ja näin keskittymään juuri tähän hetkeen. Hyvä ja toimiva vuorovaikutus tuo iloa molemmille. Kansakeskustelijan rooli on tärkeä vuorovaikutuksessa, mikäli kommunikointikumppanilla on vaikeuksia puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä. (Vernerinet.net. Kommunikointi.)

9 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA OPPAAN LAATIMINEN

Sain idean työhön toisessa harjoittelussa, mutta ensimmäisessä harjoittelussa seurakunnassa. Samaan aikaan tein ideapaperia toisen opiskelukaverin kanssa. Ideapaperi ja se aihe ei ollut oikein minun mieleiseni, joten päätin kysyä harjoittelusyksynä 2019 harjoittelupaikastani onko heillä opinnäytetyön ideoita. Onnekseni tunsin harjoitteluohjaajani useamman vuoden takaa ja tiesi työkokemuksistani. Hän kertoi, että heillä olisi tarvetta kehitysvammaistyössä oppaalle, joka olisi suunniteltu kirkon kehitysvammaistyötä tekeville työntekijöille. Opas käsittelisi erilaisissa kehitysvammayksiköissä toimimista ja loisi virikkeitä työntekijöille. Innostuin ideasta, sillä olen toiminut toisessa ammatissani kehitysvammayksiköissä vajaa neljä vuotta.

Aihe kehittyi ja muovautui ajan mittaan, ja lopulta harjoitteluni loppupuolella esitin ideapaperin ja sen jälkeen jo opinnäytetyön suunnitelman. Ideapaperi meni läpi, mutta opinnäytetyön suunnitelmassa oli vielä tekemistä ja muokkaamista. Näytin sitä suunnitelmaa ohjaajalleni, niin siitä se lähti liikkeelle. Täydensin ja muokkasin, kunnes lähetin sen ohjaavalle opettajalleni. Ohjaava opettajani hyväksyi sen, jonka jälkeen lähdin innoissani hakemaan tutkimuslupaa. Tutkimusluvan saamisessa oli hetkellisiä haasteita, sillä lähetin aluksi sen väärälle työntekijälle, joka oli välittänyt sen oikealle. Tutkimusluvan saamisen jälkeen alkoi oppaan työstäminen ja teoria-aineiston etsiminen.

Opas syntyi Vantaan seurakuntien kehitysvammaistyön tarpeisiin. Opasta suunniteltiin kirkollisen harjoitteluni yhteydessä. Kehitysvammaistyön toimintakentän muuttuessa on tarve oppaalle, johon on koottu työntekijöille ja vapaaehtoisille asioita, joita on hyvä ottaa työssä huomioon. On tärkeää, että työntekijät jalkautuvat yksiköihin, koska monella kehitysvammaisella ihmisellä on haasteita osallistua itsenäisesti seurakunnan toimintaan mukaan.

Oppaan teoria-aineisto muodostui hiljalleen. Ensimmäiseksi mietin, mitkä olisivat tärkeitä teemoja olla työssä ja kysyin tässä kohtaa seurakunnan työntekijän mielipidettä. Meiltä nousi samantyyppisiä ideoita, mutta ajansaatossa oppaan rakenne on vielä muovautunut. Tärkeimmiksi aiheiksi koettiin kehitysvammaisuuden määritelmät, hengellisyys ja erilaiset yksikössä toimimiseen soveltuvat menetelmät.

Korona kevät muutti hieman toimintamalleja ja tänä keväänä yksiköihin ei päässytäkään vierailemaan. Vierailut muuttivat monella tavalla työntekijöiden työnkuvia. Teoria-aineisto on laajentunut tutkimustani tehdessä. Haastatteluiden muoto muuttui myös, sillä alun perin minulla oli tarkoitus haastatella työntekijöitä kasvotusten. Haastattelut olisin nauhoittanut. Tämä ei onnistunutkaan koronan takia, kun työntekijät toteuttivat työtään pitkälti etänä ja etäyhteyksin. Toteutin haastattelut etäyhteyksiä käyttäen. Haastattelin työntekijöitä Microsoft Teams-yhteyden välityksellä.

Teorian lisäksi olen käyttänyt produktiossa omaa kehitysvammaistyön osaamistani. Olen työskennellyt asumispalveluissa ja harjoitellut päivätoiminnassa ja seurakunnassa erilaisissa kehitysvammaispuolen työtehtävissä. Kokemukseni näkyi produktiossa käytännön vinkkeinä ja hiljaisena tietona, josta ei ole olemassa kirjallisuutta.

10 TEEMAAHAASTATELU MENETELMÄNÄ

Teemahaastattelu on yksi yleisimmin käytetty laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä. Teemahaastattelu muodostuu kahdesta sanasta ”teema” ja ”haastattelu”. Teema tarkoittaa laaja-alaista asiakokonaisuutta, joka erottaa kysymykset. Kysymys kohdistetaan yleensä johonkin ilmiöön, joka koskee tiettyä yksityiskohtaa. Teemat ovat keskustelun aiheita. Teemoihin vastaaminen lyhyesti on haasteellista. Haastattelu on kasvokkain käytävää keskustelua, jossa on mukana tutkija ja tutkittava. (Kananen J., 2015, 148.)

Teemahaastattelun voi toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisena haastatteluna. Molemmissa haastattelumuodoissa on hyviä ja huonoja puolia. Yksilöhaastattelu toteutuu jo nimensä puolesta yhden haastateltavan kanssa. Ryhmämuotoisessa haastattelussa on yleensä kolme tai useampi haastateltava. Haastattelun purkaminen on tutkijalle työläämpää, mikäli haastattelussa on enemmän kuin yksi kerralla. (Kananen J., 2015, 148.)

Opinnäytetyön suunnitelman esittämisen ja hyväksymisen jälkeen hain tutkimuslupaa Vantaan seurakuntayhtymältä. Oppaan toteutan teemahaastatteluilla, jonka tarkoituksena on saada eri teemoihin kehitysvammaistyöntekijöiden kokemuksia ja ajatuksia. Teemoina ovat työturvallisuus, toiminnan sisältö, työmenetelmät, kehitysvammaisen asiakkaan hengellisyys ja käytännön kokemukset alalta. Valitsin nämä teemat, koska nämä tulivat yhteistyötahon toiveesta. Teemat ovat myös ajankohtaisia, sillä niistä on hyvä puhua ja tuoda nämä konkreettiset asiat esille opinnäytetyössä ja opinnäytetyön oppaassa. Nuo konkreettiset nostot ovat myös tärkeitä teemoja toiminnalle ja työskentelylle etenkin seurakuntatyön kontekstissa. Teemahaastattelussa sain kolme kehitysvammaisten parissa työskentelevää työntekijää. Heidän anonymiteettinsa säilytän eettisyyden puitteissa. Teemahaastatteluiden pohjalta kokoan teoria-aineistoa. Lisäksi teoria-aineistona toimii minun oma työkokemukseni ja ajankohtainen kirjallisuus.

Teemahaastattelu sijoitetaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välille. Lomakehaastattelussa keskeisintä on, että jokaiselle haastateltavalle esitetään samat kysymykset tietyssä järjestyksessä. Avoimelle haastattelulle tyypillistä on, että haastattelu ei ole

sidoksissa tiettyyn aiheeseen, vaan asia voi hieman heitellä. Haastattelu ei etene tarkkojen yksityiskohtaisten kysymysten kautta, vaan tilanteessa kohdennetaan jo ennalta suunniteltuja teemoja. Teemahaastattelussa keskeisintä ovat aiheen suunnitellut keskeisimmät teemat. Käytännössä teemahaastattelun periaatteena on antaa eri teemojen välille tilaa, eikä kaikkia teemoja tarvitse käsitellä yhtä laajasti. Tutkijalla on mahdollisimman suppeat muistiinpanot, jotta haastateltavalla on tilaa puhua ja keskittyä keskeisimpiin teemoihin. Teemat voivat näkyä ranskalaisin viivoin, mutta teemoja voidaan avata muutaman apulausen avulla. (Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Teemahaastattelu; Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu; Avoin haastattelu.)

Teemahaastattelulle tyypillistä on perehtyä keskeisempään aihepiiriin ja haastattelu voidaan fokusoida tiettyihin teemoihin. Haastateltavien on hyvä olla hieman tuttuja, sillä voimme ajatella heidän tietävän kyseisestä temasta. Tämä pätee myös kysymyksiin, ne tulee valita tarkasti ja huolella. Haastattelumallin suosio pohjautuu vastaamisen vapauteen. Vastaamisen vapaus luo oikeuden haastateltavan kertomuksille. (Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Teemahaastattelu; Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu; Avoin haastattelu.)

10.1 Teemahaastattelun toteutus ja analyysi

Teemahaastattelun toteutus tapahtui aikataulun mukaisesti talven ja alkuvuoden 2020 aikana. Teemahaastatteluiden toteutuksessa otin huomioon työntekijöiden aikataulun ja yhteisen ajan löytymisen. Kerroin työntekijöille, että mikä on aiheen teema ja mitä varten heitä haastattelen. Haastattelun alussa kerroin työstäni. Lähetin työntekijöille kutsun haastatteluun sähköpostiviestillä. Kaksi työntekijöistä vastasi sähköpostilla ja yksi soitti minulle, jolloin sovittiin yhteinen aika. Sähköpostiviesti oli parempi, koska se ei rajoittanut työntekijän muiden työtehtävien hoitamista ja se oli kirjallinen kutsu. Haastatteluiden alussa kerroin, että nauhoitan haastattelut analysointia varten.

Teemahaastattelulle tyypillistä on, että sitä ei tarvitse analysoida juuri tietyllä tavalla, koska työntekijöiden kokemusten ja mielteiden kautta se on hieman haasteellista. Aineiston analyysin tavoitteena on aineiston tiivistäminen ja sen tuominen abstraktitasolle. (Hannila & Kyngäs 2008. 9.) Haastateltaville kerroin selkeästi, että teemahaastatteluun

osallistuminen on vapaaehtoista ja heidän tietonsa ja nimensä eivät käy missään ilmi (Hannila & Kyngäs 2008. 12).

10.2 Teemoittelu

Teemoja muodostetaan aineistolähtöisesti. Litteroinnin jälkeen aineisto voidaan teemoitella, eli käytännössä järjestellä teemoittain. Teemoittain voidaan kerätä aineistosta tärkeimmät ja olennaisimmat asiat. Teemoittelussa voi tulla lähes haastatteluaineiston näköinen runko. Teemojen mukaan järjestelyssä asiat jaetaan oikeiden otsikoiden alle ja näin voidaan luoda kokonaisuuksia aineistosta. (Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Teemoittelu.)

Joskus voidaan ottaa aineistosta suoria sitaatteja, eli silloin lukija ymmärtää, että tutkijalla on ollut aineisto. Aineiston kautta saadaan selville asioita teemoittain. Aineistosta lainattavien sitaattien eli lainausten käytössä on hyvä olla tarkka. On hyvä miettiä, miksi juuri käyttää tiettyä lainausta missäkin kohtaa. Kannattaa myös miettiä onko se olennainen tai loogisesti juuri siihen kohtaan sijoittuva. Sitaaatteja ei käytetä, jotta aineistosta tulisi laajempi. Aineiston kirjoittaminen auki vie aikaa. Omalla kohdallani aikaa eniten vei tämä teemoittelu. Teemoittelu käytännössä toteutui juuri yllä mainitsemaani tavalla. (Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Teemoittelu.)

10.3 Teemahaastattelun litterointi ja luotettavuus

Litterointi on tallenteiden, kuten äänitteiden, kuvien ja videoiden muuttamista tekstimuotoon. Teemahaastatteluaineisto kirjoitetaan mahdollisimman sanatarkasti tekstimuotoon. Tutkija joutuu päättämään litteroinnin alussa, mitä hän litteroi. Litterointivaihe on hitain vaihe työssä. Sanatarkkaa kuvausta voidaan käyttää, jos halutaan kertoa haastateltavan aito ajatus ja sanonta. (Kananen J., 2015, 160.)

Teemahaastattelun litterointi tapahtui haastatteluiden jälkeen. Litteroinnin avulla käydään haastatteluaineisto läpi. Haastatteluaineiston kävin läpi useaan kertaan. Haastattelut oli nauhoitettu Microsoft Teams-sovelluksessa, joten sen läpi käyminen oli helppoa.

Eniten aikaa vei itsellä kirjoittaminen, sillä jouduin välillä pysäyttämään nauhoitettua keskustelua. Kirjoittaminen loi haasteita, koska kirjoitin tekstit lähes sanasta sanaan.

Teemahaastattelu oli luotettava, koska tiesin työntekijöiden tietävän aiheesta. Työntekijät edustivat eri ammattiryhmiä, mikä toi moniammatillisen näkökulman työhöni. Työntekijöiden kokemukset olivat erilaisia. Kaikista haastatteluista sain todella paljon tietoa ja työntekijöillä oli vastaamisen vapaus, mikä loi laajemman vastauksen.

11 AMMATILLINEN KASVU

Sosionomi-diakoniatyön koulutukseen liittyy osaamisvaatimuksia eli kompetensseja. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen osaamisvaatimukset on hyväksytty ammattikorkeakoulujen verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa huhtikuussa 2016. Nämä kompetenssit koskevat myös Sosionomi-diakoniatyön koulutusta. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Sosionomin tutkintoon kuuluvat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Lisäksi tutkintoon kuuluu tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen. Sosionomi tutkintoon kuuluvat työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäyysosaaminen. Diakoniatyöntekijöille on määritelty erikseen heidän koulutustaan vastaavat kompetenssit. Diakoniatyöntekijöiden kompetensseja ovat hengellisen työn osaaminen, diakonisen asiakastyön osaaminen, kirkon organisaation tunteminen ja yhteistyötaidot sekä yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Sosionomin kompetenssien mukaan eettinen osaaminen tarkoittaa ihmis- ja perusoikeussäädösten, sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti toimimista. Lisäksi sosionomi ymmärtää oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailman merkityksen asiakastyössä. Osaa toimia arvoriitiriitoja sisältävissä tilanteissa eettisesti ja perustellusti. Sosionomi osaa edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä osaa asettua

yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden tai ryhmien puolelle. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Asiakastyön osaaminen näkyy ammatillisten vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteiden luomisessa, sekä asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa. Sosionomi osaa tukea yksilöiden kasvua ja kehitystä sekä perheiden arjen ja perheenjäsenten keskinäisiä suhteita. Sosionomi osaa osallistua suunnittelun lisäksi toteutukseen ja arviointiprosessiin. Tutkinnon kautta hän osaa tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia- ja riskitekijöitä sekä osaa soveltaa ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmia. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.) Palvelujärjestelmäosaaminen jäsentää hyvinvointiin ja kestäväan kehitykseen liittyviä vastuita ja tuntee niiden vaikutukset sosiaali- ja terveys-huoltoon. Osaa myös soveltaa lainsäädäntöä ja toimia aktiivisena sosiaalialan asiantuntijana. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen näkyvät ammatillisena kriittisenä reflektiona ja haavoittuvassa asemassa olevien aseman puolustamisessa. Osaamisessa edistää myös osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia vaikuttamistyöhön. Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy innovatiivisessa ongelmanratkaisussa ja verkostotyön kehittämisessä ja osaamisessa kehittää asiakastyön menetelmiä, työkäytäntöjä ja palveluprosesseja. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen näkyvät työyhteisön lähijohtajana työskentelyssä, sekä moniammatillisessa tiimissä toimimisessa. Sosionomi pystyy myös arvioimaan työn laatua, tuloksia ja vaikutuksia sekä tuntee keskeisen työlainsäädännön ja osaa edistää työturvallisuutta. (Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Ammatillisesti olen kasvanut koko tutkinnon ajan, mutta, koen myös muutosta tapahtuneen opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyöprosessi on kasvattanut minua ammatillisesti paremmaksi Sosionomi-diakoniksi. Prosessin aikana olen ottanut erittäin paljon vastuuta ja koen sen yhdeksi tärkeäksi piirteeksi tulevaisuuden ammattilaisena. Ammatti-identiteetti on kasvanut seurakuntaharjoittelun myötä. Seurakuntaharjoittelusta sain paljon uutta tietoa kristinuskosta ja opin itsestäni paljon. Tarkastelen seurakuntatyön kasvua, koska sitä kautta sain mainion tilaisuuden tehdä opinnäytetyötäni. Koen, että kukaan ei ole koskaan ammattilaisena tai opiskelijana täysin valmis. Ammattilaisille on koulutuksia ja omaa osaamista voi aina kehittää.

Ydinosaamiskuvauksen kautta ammatin osa-alueita ovat teologinen ja arvo-osaaminen, vuorovaikutusosaaminen, toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen, sekä työelämä- ja kehittämisaosaaminen ja diakonian virkaan kuuluva tehtäväosaaminen. Tehtäväosaaminen vahvistaa ihmisiä, joiden elämäntilanteet voivat olla moninaisia. Diakoniatyöntekijältä odotetaan laaja-alaista osaamista erilaisten avuntarpeiden tunnistamiseksi ja auttamiseksi ja läsnäoloa heidän elämässään. Häneltä odotetaan kykyä asettua ihmisten elämäntilanteeseen ja tukea häntä. Sekä odotetaan taitoa syventää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen hyvinvointia. Taito tukea ihmisiä kriiseissä ja kykyä kohdata ihmistä ilman ennakkoluuloja. Taito toimia vaikuttamisessa on tärkeää.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy vuorovaikutuksen esteiden poistamisessa ja saavutettavuuden vahvistamisessa. Eli kykyä luoda turvallinen tila ja ilmapiiri. Teologinen ja arvo-osaaminen näkyvät luovuttamattoman ihmisarvon tukemisessa ja puolustamisessa. Tämän osa-alueen tarkoituksena on asettua toisen asemaan ja vahvistaa häntä. Toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen on työn käyttämistä vaikuttamistyöhön. Eli kykyä luoda edellytyksiä osallisuudelle ja tunnistaa yhteisöön liittymisen esteitä. Työelämä- ja kehittämisaosaaminen on kykyä toimia paikallisesti ja erityisesti korostuu muuttuvissa toimintaympäristöissä. (Kirkon ydinosaaminen. Diakonian viranhaltija.)

12 POHDINTA JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Opinnäytetyön prosessi oli pitkä ja monimutkainen. Opinnäytetyössäni koen onnistuneeni hyvin ja työ on laajuudeltaan hyvin laaja. Saavutin tavoitteeni, sillä sain luotua laajan työn. Opinnäytetyöni tiivistäminen ja sen supistaminen on luonut haasteita. Produktiona luotu opas antaa virikkeitä ja toimintamalleja kirkon kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskentelyyn. Opas suunniteltiin ja luotiin kehitysvammaisten kanssa työskentelyn tueksi ja se täyttää omat asettamani tavoitteet. Tavoitteenani oli muun muassa saada oppaasta laaja, mutta ei liian pätevä. Opas antaa mielestäni tilaa työntekijälle tehdä omia oivalluksia ja antaa virikkeellistä apua toiminnan järjestämiseen.

Oppaan apuna ja opinnäytetyön raportissa käyttämäni teemahaastattelu oli mielestäni toimiva. Jälkeenpäin ajatteluna olisi riittänyt joko teoria-aineiston keruu tai vaihtoehtoisesti teemahaastattelun käyttö. Tekemäni työntekijöiden teemahaastattelut olivat laajoja ja niiden purkaminen vei erittäin paljon voimia ja aikaa. Haastatteluiden anti oli hyvä ja kattava. Koin, että aineisto on jo itsessään laaja ja haastatteluiden hyöty oli pieni. Vaihtoehtoisesti olisin voinut haastatella henkilökohtaisena tiedonantona työntekijöitä ja siten saada ammattilaisten ääntä vielä paremmin kuuluviin.

Opinnäytetyön yleiset eettiset periaatteet ovat täyttyneet. Keskinäinen kunnioitus on näkynyt työalalla toimivien työntekijöiden kuuntelemisella sekä osallistamalla heitä oppaan laatimiseen. Ymmärrän, että työntekijöillä on keskenään erilaisia näkemyksiä, mitkä varmasti nousevat jo eri ammattien pohjalta. Tasa-arvo eli inklusio on näkynyt siinä, että olen oman työkokemukseni kautta saanut kehitysvammaisten ihmisten ääntä kuuluville. Työssäni olen koittanut painottaa kehitysvammaisten ihmisten mukaan ottamista työn suunnitteluun ja kysymällä myös heiltä millaista toimintaa he mahdollisesti tahtoisivat.

Demokraattinen osallistuminen ja vastavuoroisuus ovat näkyneet siinä, että olen nostanut esille kehitysvammaisten ihmisten asemaa. Kehitysvammaisten ihmisten aseman nostaminen on myös avannut kommunikoinnin ja itsemääräämisoikeuden tärkeyttä. Aktiivisen oppimisen olen reflektoinut työssäni. Reflektointi on muun muassa näkynyt siinä, kuinka olen nostanut esille keskeisiä alan käsitteitä, ja sitä kautta tuonut mahdollisia ongelmatekijöitä ilmi. Kuitenkaan tarkoituksena ei ole ollut antaa kaikkia suoria vastauksia, vaan pikemmin antaa myös työntekijöille tilaa oivaltaa itse. Kehittämällä ja tutkimuksella olen osallistunut teemahaastatteluiden kautta ongelmakohtiin ja tuonut niitä esille positiivisen kautta. Toivon, että työstäni on välittynyt aito positiivinen muutos, joka välittyy tiedon jakamisella. Yhteistoiminnan kautta olen työskennellyt ja ajanut kehitysvammaisten oikeuksia välttämällä arvostiriitoja. Työssä olen siis toteuttanut mielestäni kaikki omat tavoitteet ja olen toiminut eettisen vastuun mukaisesti. Minulle eettinen vastuu on näkynyt siinä, kuinka tarkkana olen ollut aineiston hankinnassa.

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä, koska työmuoto on vielä hieman kehitteillä ja sitä ei tee moni Suomessa. Itselleni aihe on tärkeä, koska olen toiminut sekä erilaisissa asumispalveluyksiköissä, mutta myös päivätoimintayksiköissä, joissa on käynyt seurakunnan

työntekijät. Oman kokemukseni mukaan moni kehitysvammaisen ihminen odottaa kirkon työntekijää käymään heidän asumispalvelu- tai päivätoimintayksiköissään. En ole varma mistä se johtuu, mutta varmasti se tuo heille iloa ja merkitystä heidän elämäänsä.

Sosionomi – diakoniatyön opintojen aikana olen monesti pohtinut hengellisyyttäni ja suhdettani kristinuskoon. Minulla ei ole vahvaa uskonnollista taustaa, vaikka olen ollut isosena rippikouluissa sekä ohjannut erilaisia seurakunnan iltoja. Huomasin teoria-aineistoita hankkiessa, että tästä aiheesta ei ole kauheasti tietoa. Haastatteluista sain enemmän irti kuin olin ajatellut. Hengellisyydestä puhuminen ei ole itselleni niin luontevaa, joten koen sen ehkä omana heikkoutenani. Toisaalta hengellisyydessä voi kehittyä ja koen tulevana ammattilaisena tarpeelliseksi kehittää sitä.

Haastattelut toteutin vallitsevan koronavirus tapauksen takia Microsoft Teamssissa. Haastattelut nauhoitettiin, joka auttoi minua käymään ne useaan kertaan läpi. Nauhoitetut haastattelut oli jälkeempään helpompi lopperoida. Litterointiin meni enemmän aikaa kuin luulin, koska monesti tuli keskeytyksiä. Haastattelut olivat laajuudeltaan laajoja ja vastaajien kokemukset kehitysvammaistyöstä vaihtelivat. Osalla oli enemmän kokemusta kuin toisella jo alansa puolesta. Osalle kehitysvammaistyö oli vain osa työtä, mutta osalla se oli kokoaikainen.

Työn tavoitteita tarkasteltaessa koen onnistuneeni produktion luomisessa. Työntekijähaastatteluista tuli oletettua laajempia ja niiden anti oli laaja. Työntekijöiden kokemus ja osaaminen oli erilaista, mikä tuo työlleni laajempaa rikkautta. Haastetta oli työn rajaamisessa teorian ja työntekijähaastatteluiden välisessä määrässä. Jälkeempään pohtiessa, koen että olisin voinut pohjata työni teoria-aineistoon tai työntekijähaastatteluihin. Produktion luominen yhtäaikaaisesti raportin kanssa tuotti itselleni haasteita.

Opinnäytetyöni prosessin aikana olen saanut opinnäytetyöni tähän pisteeseen. Jatkossa opinnäytetyötäni voidaan jatkokehittää ja testauttaa alalla toimivilla työntekijöillä, joilta voisi saada käytännön kokemuksia oppaasta. Oppaan testaaminen ei onnistunut tässä opinnäytetyön vaiheessa. Lisäksi jatkokehittämistä voisi olla siinä, että opasta voidaan hyödyntää mahdollisten harjoittelijoiden ja uusien työntekijöiden perehdyttämiseen. Vantaan seurakuntayhtymällä on menossa iso muutos, jolla pyritään jalkauttamaan työtä kehitysvammaisyksiköihin. Jokaisen seurakunnan työntekijät voisivat jalkautua oman

alueen yksiköihin. Näin ollen oppaan luominen ja sen merkitys on suuri. Jokaisella kehitysvammaisella on oikeus omaan seurakuntaan omalla kotikunnan alueella. Työntekijällä on velvollisuus kohdata erilaisuutta ja näin ollen voitaisiin poistaa luokittelevat tai jakavat termit. Seurakunnassa tehtävä työ voisi olla ”Erialaisten seurakunta”.

LÄHTEET

Diak. Opinnäytetyö. Saatavilla 20.09.2020

<https://www.diak.fi/opinnaytetyo/>

Diak. Osaamisvaatimukset Sosionomi (AMK), diakoniatyö. Saatavilla 24.11.2019.

<https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyö/>

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hakeminen. Koulutukset. Sairaanhoidaja (AMK), diakoninen hoitotyö. Saatavilla 24.11.2019.

<https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/sairaanhoidaja-diakoninen-hoitotyö/>

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hakeminen. Koulutukset. Sosionomi (AMK), diakoniatyö. Saatavilla 24.11.2019.

<https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/sosionomi-diakoniatyö/>

Evankelis-luterilainen seurakunta. Sanasto. Kehitysvammaistyö. Saatavilla 03.12.2019

<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kehitysvammaisty%C3%B6>

Evankelis-luterilainen seurakunta. Seurakuntaelämä. Kehitysvammaisuus. Saatavilla

03.12.2019 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinyointi-ja-ihmissuhteet/vammaisuus/kehitysvammaisuus>

Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Avoin haastattelu. Saatavilla 29.11.2019

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_1.html

Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu.

Saatavilla 29.11.2019

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Fsd. uta. Menetelmäopetus. KvaliMOTV. Teemahaastattelu. Saatavilla 29.11.2019

https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Fsd.tuni.fi. Menetelmäopetus. KVALIMOTV. Teemoittelu. Saatavilla 09.10.2020.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Hanhiova, M. & Aalto, K. 2009. Ihmisen hengelliset tarpeet. Teoksessa Aalto, K. & Gothóni, R. (toim.) Ihmisen lähellä: Hengellisyys hoitotyössä. Lahti: Kirjapaja, 9–24.

Hannila P. & Kyngäs P. (2008). Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. (Opinnäytetyö, Stadia, Helsingin ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma). Saatavilla 12.12.2019

- <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38214/stadia-1210852529-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Helin M., Hiilamo H. & Jokela U. 2010. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helsingin seurakunnat. Artikkelit. Kehitysvammaisille. Saatavilla 30.10.2019
<https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/kehitysvammaisille>
- Helsingin seurakunnat. Yhteinen seurakuntatyö. Artikkelit. Työtä uskon, toivon ja rakkauden puolesta. Saatavilla 30.10.2019 <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/8205tyotauskontoivonjarakkaudenpuolesta>
- Kirkon ydinosaaminen. Diakonian viranhaltija. Saatavilla 22.11.2020.
<http://kirkonydinosaaminen.fi/diakonian-viranhaltija.html>
- L 23.06.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Saatavilla 20.10.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>
- L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Saatavilla 19.09.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- L 731/1999 Suomen perustuslaki. Saatavilla 19.09.2020
Saatavilla 27.08.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. Saatavilla 04.12.2019
https://evl.fi/documents/1327140/39227522/vihko_selko-suomi.pdf/5ecb1357-4b1a-e8a3-38de-9a60799a6727
- Seppälä, H. (2010). Hoivan ja asumisen välimaastossa. Pohdintoja kehitysvammaisuuden kaksista kasvoista. Teoksessa A, Teittinen (toim.), Pois laitoksista! Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja. Tuki- ja palvelut. Työ- ja työtoiminta. Saatavilla 19.09.2020 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-%09%09kasikirja/tuki-ja-palvelut/tyo-ja-tyotoiminta#tyotoiminta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Asiakasprosessi. Palvelutarpeen arviointi. Miksi. Saatavilla 16.10.2020 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/asiakasprosessi/palvelutarpeen-arviointi#miksi>
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Asuminen. Saatavilla 02.11.2019
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen>

- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Saatavilla 02.11.2019
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/paivatoiminta>
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Työ- ja työtoiminta. Saatavilla 02.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/tyo-ja-tyotoiminta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Kehitysvammalaki. Saatavilla 19.09.2020
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/paivatoiminta#kehitysvammalaki>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Vammaispalvelulaki. Saatavilla 19.09.2020.
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/paivatoiminta/vammaispalvelulaki>
 Vammaiset ja hoivan politiikka. (s. 180–198). Helsinki: Palmenia.
- Vantaan kaupunki. Terveys- ja sosiaalipalvelut. Vammaisten palvelut. Tukea arkeen. Kehitysvammaisten erityispalvelut. Saatavilla 21.09.2020
https://www.vantaa.fi/terveys- ja_sosiaalipalvelut/vammaisten_palvelut/tukea_arkeen/kehitysvammaistenerityispalvelut
- Vantaan seurakunnat. Info ja asiointi. Tietoa Vantaan seurakunnista. Saatavilla 30.10.2019 <https://www.vantaanseurakunnat.fi/info-ja-asiointi/tietoa-vantaan-seurakunnista>
- Vernerin. Kommunikointi. Saatavilla 27.11.2019
<https://verneri.net/yleis/kommunikointi>
- Vernerin. Yleis. Itsemääräämisoikeus- ja lainsäädäntö. Saatavilla 20.11.2019
<https://verneri.net/yleis/itsemaaramisoikeus-ja-lainsaadanto>
- Vernerin. Yleis. Itsemääräämisoikeus. Saatavilla 20.11.2019
<https://verneri.net/yleis/itsemaaramisoikeus>
- Vernerin. Yleis. Kehitysvammaisuuden määritelmiä. Saatavilla 27.11.2019
<https://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuuden-maaritelmia>
- Vernerin. Yleis. Kehitysvammaisuus. Saatavilla 27.11.2019
<https://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus>
- Vernerin. Yleis. Lääketieteellinen näkökulma. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/laaketieteellinen-nakokulma>

Vernerin Yleis. Mitä kehitysvammaisuus on? Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>

Vernerin Yleis. Sosiaalinen näkökulma. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-nakokulma>

Vernerin Yleis. Toimintakyvyn näkökulma. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/toimintakyvyn-nakokulma>

Vernerin Yleis. Työtoiminta. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/tyotoiminta>

YK-Liitto. YK-teemat. Ihmisoikeudet. Vammaisten oikeudet. Saatavilla 20.11.2019

<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>

LIITE 1. Teemakysymykset

TYÖTURVALLISUUS

- Millaisia työturvallisuuteen liittyviä asioita täytyy huomioida eri kehitysvammayksiköissä?
- Liittyykö työturvallisuuteen liittyvät asiat asiakkaiden kanssa tehtävään työhön vai omaan toimintaasi yksiköissä?
- Millaisia asiakastyöhön liittyviä turvallisuusriskejä on? Miten niissä tilanteissa voi toimia?
- Millaisiin työturvallisuus asioihin kiinnität työssäsi huomiota?
- Kuinka ratkaiset ongelmat?
- Muuta?

TOIMINNAN SISÄLTÖ

- Millaista työtä kehitysvammayksiköissä tulee mielestäsi tehdä?
- Mitkä asiat on hyvä ottaa huomioon ennen kehitysvammayksikköön menemistä? Entä siellä toimiessa?
- Mitkä asiat koet tärkeimmiksi työssäsi?
- Entä mitkä asiat tai sisällöt ovat haastavampia?
- Kuinka kohtaat asiakkaita? Millaisissa tilanteissa?
- Kuinka huomioit heidän yksilölliset tarpeensa?
- Paljonko aikaa käytät yksikössä?
- Millaista toimintaa järjestät siellä?
- Kuinka usein käyt yksiköissä?
- Millä tavoin yksikön työntekijät osallistuvat toimintaan?
- Muuta?

TYÖMENETELMÄT

- Mitä menetelmiä käytät työssäsi? Esimerkkejä?
- Millaisia teemoja oppaassa olisi hyvä käsitellä, jotta se hyödyntäisi työntekijää työssään?
- Miten oppaassa tulisi käsitellä näitä teemoja?
- Muuta?

KEHITYSVAMMAISEN IHMISEN HENGELLISYYS

- Millä tavoin koet työntekijänä tukevan kehitysvammaisten hengellisyyttä?
- Miten työssäsi tai työotteessasi huomioit kehitysvammaisten hengellisyyden?
- Millaisia hengellisiä sisältöjä on työssäsi ja toiminnassasi yksiköissä?
- Esimerkkejä?

KÄYTÄNNÖN KOKEMUKSET ALALTA

- Millaisia käytännön ja hyviksi kokemiasi vinkkejä haluaisit vielä antaa työntekijöille?

MUUTA?

LIITE 2. Tutkimuslupa

Hei Mikaela.

Olen tutustunut opinnäytetyösi aiheeseen ja näen, että sillä on paljon annettavaa seurakunnalliseen työhön kehitysvammaisten parissa.

Myönnän täten luvan tutkimuksen tekemiseen ja siihen liittyviin haastatteluihin Vantaan seurakuntien yhteisen seurakuntatyön toimialalla.

Yhteistyöterveisin
Kirsi Rantala

Kirsi Rantala

www.vantaanseurakunnat.fi

"Uskalla elää. Ja kuolla"

LIITE 3: Opas

Alla lähteiden jälkeen olevana liitteenä.

KOOLLA ERITYINEN SEURAKUNTA

Opas Vantaan seurakunnille kehitysvammaisten
ihmisten kanssa toimimiseen

MIKAELA ÄLLI
2020

Oppaan sisällys

Johdanto.....	45
Kehitysvammaisuus.....	46
Saavutettava seurakunta.....	46
Hengellisyys.....	48
Kehitysvammaisten palvelut ja asuminen.....	49
Työtoiminta.....	50
Päivätoiminta.....	50
Asumispalvelut.....	51
Kommunikointi.....	51
Selkokieli.....	52
Kenelle selkokieltä?	52
Miten selkokieltä kirjoitetaan?	53
Selkokuvat.....	54
Tukiviittomat.....	55
Kirjoittaminen ja nopea piirtäminen.....	56
Moniaistisuus.....	57
Musiikki kehitysvammaistyössä.....	57
Työturvallisuus.....	58
Vaitiolovelvollisuus.....	59
Jalkautuva ja kohtaava työ.....	60
Käytännön vinkkejä.....	61
Toiminnan järjestämisen vaiheet selkokuvina (yksi esimerkki)	62
Käytännön kokemuksia alalla toimivilta työntekijöiltä.....	64
Lähteet.....	67

Johdanto

Tämä opas antaa käytännön vinkkejä seurakunnan toiminnan suunnitteluun erilaisissa kehitysvammayksiköissä, joita ovat esimerkiksi erilaiset toimintakeskukset, oppilaitokset ja asumisyksiköt.

Yksikössä asuu ja toimii kehitysvammaisia ihmisiä, joiden kehitysvammaisuuden aste ja erilai-

set piirteet vaihtelevat. Tästä oppaasta saat tietoa erilaisista kehitysvammaisuuden piirteistä, ja siitä miten työntekijä voi ottaa huomioon erilaisien kehitysvammaisten ihmisten tarpeita.

Opas on luotu työntekijöille. Uusille työntekijöille oppaassa on perushyödyllisiä asioita. Voit poimia perushyödyllisiä asioita tai siirtyä vain tiettyihin asioihin. Työ Vantaan seurakunnilla on muutoksen alla. Työn muoto on muuttumassa jalkautuvammaksi ja jokainen seurakunta voi toteuttaa työtä omissa kehitysvammaisten yksiköissä oman seurakunnan alueella.

TOIVON ETTÄ:

Työntekijät saisivat ideoita kehitysvammaistyöhön

Opas antaisi tietoa kehitysvammaisuudesta

Opas antaisi valmiuksia työskennellä turvallisesti ja kehitysvammaistyön toimintakentässä

Auttaisi työntekijöitä tuottamaan saavutettavaa sisältöä kehitysvammaisille seurakuntalaisille.

Kehitysvammaisuus

Kehitysvamma on yksi piirre ihmisen elämässä. Se tarkoittaa vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita. Kehitysvammaisuuden aste voi vaihdella lievästä vaikeampaan. Lievästi kehitysvammainen ihminen voi tulla toimeen melko itsenäisesti, mutta tarvitsee hieman tukea muutamalla elämänsä osa-alueella, kun taas vaikeasti kehitysvammainen tarvitsee jatkuvaa ja kokoaikaista tukea. Jokaisella on vahvuuksia ja kykyjä.

Saavutettava seurakunta

Osallisuus on ihmisten osallistamista toimintaan. Jokaisella on oikeus saada olla oman seurakunnan toiminnassa mukana kehitysvammaisuudesta huolimatta. Saavutettava seurakunta on kaikille avoin. Jokaisella on itsemääräämisoikeus, joka tarkoittaa itsemääräämiskykyä päättää omista asioista. Kehitysvammainen voi päättää omista asioistaan tuetusti tai itsenäisesti. On hyvä huomioida, että kaikki ei tahdosta huolimatta pääse osallisiksi seurakunnan toimintaan. Työntekijän vastuulla on käydä kehitysvammayksiköissä pitämässä toimintaa ja huolehtimassa, että jokainen tulee kohdatuksi.

Kehitysvammainen ihminen haluaa kuulua johonkin yhteisöön ja näin ollen saada osallisuuden kokemuksia. Osallisuus voi olla esimerkiksi sitä, kun työntekijänä mennään asukkaan kotiin. Asukkaan kotona on hyvä muistaa, että on kylässä.

Toiminnassa on hyvä huomioida kehitysvammaisten ihmisten itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus tarkoittaa ihmisen itsemääräämiskykyä omista asioista päättäessä, tuetusti tai itsenäisesti.

Kehitysvammaisilla ihmisillä on oikeus itse päättää, haluaako hän osallistua seurakunnan toimintaan. Työntekijöillä on velvollisuus tukea ja mahdollistaa kehitysvammaisille ihmisille osallistumisen oman seurakunnan toimintaan. On tärkeää selvittää kehitysvammaisten ihmisten omaa mielipidettä omaan seurakuntaan ja uskontoon ja hengellisyyteen liittyvissä asioissa. Usein kehitysvammainen ihminen tarvitsee enemmän tukea ja ohjausta seurakunnan toimintaan osallistumisessa. Osallistuminen toimintaan voi edellyttää ihmiselle henkilökohtaista avustajaa.

Hengellisyys

Hengellisyys on osa ihmisen kokonaisvaltaisuutta. Hengellisyys voi toteutua vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisen kanssa ja erilaisissa tilanteissa. Seurakunnan työntekijänä tai vapaaehtoisena on tärkeä olla avoin ihmisen erilaiselle hengellisyydelle. Siihen sisältyvät esimerkiksi jumalanpalvelukseen osallistuminen, ehtoollisen viettäminen, hiljaisuus, mietiskely, yhteys toisiin ihmisiin, rukoushetket tai hengellinen musiikki tai sen laulaminen. Ihmisillä on tarve määritellä hengellisyyttä myös jonkin merkityksen tai tarkoituksen kysymisenä tai haluna ymmärtää jonkin itseä suuremman olemassaolo, suhde muihin ihmisiin, Jumalaan tai maailmankaikkeuteen. Hengellisyys on sidoksissa toivon ja rakentavien mahdollisuuksien tunnistamiseen omassa elämäntilassa ja samoin luottamusta tulevaisuuteen.

Kehitysvammaiset luovat ja sanoittavat itse omaa teologiaa ja työntekijän on hyvä olla avoin erilaiselle teologialle. Jokainen luo omaa teologiaa ja työntekijänä on hyvä luoda edellytyksiä niille. Useilla kehitysvammaisilla ihmisillä on tarve päästä osallisiksi hengelliseen toimintaan. Vaikeammin vammaisilla ihmisillä on useasti haasteita osallistua kirkossa järjestettävään toimintaan vamman, sairautensa tai liikuntaesteiden vuoksi. Tätä

monesti myös vaikeuttavat asiakkaan oma vaikeus ilmaista itseään työntekijöille tai muille läheisille ihmisille.

Kehitysvammaisten palvelut ja asuminen

Kehitysvammaisten erityispalvelut kuuluvat oman kotikaupungin palveluihin. Palveluiden saaminen on kehitysvammaisten subjektiivinen oikeus. Subjektiivinen oikeus on laissa määritelty perusoikeus.

Kehitysvammaisten erityishuollon avulla lisätään kehitysvammaisten osallisuuden kokemuksia päivittäiseen ja itsenäiseen elämään. Kehitysvammalaissa 519/1977 ja vammaispalvelulaissa 380/1987 on määritelty, mitkä palvelut kuuluvat kenellekin ja millä perustein.

Kehitysvamma palveluita voi saada kehitysvammaisen ihminen, jonka kehitys tai henkinen toiminta on häiriintynyt tai estynyt synnynnäisen tai kehitysiässä tapahtuneen sairauden tai vamman vuoksi tai he eivät voi saada minkään muun lain nojalla tarvitsemiaan palveluita. Kehitysvamma palveluita on paljon, mutta oppaassa määritellään seurakunnan työntekijöiden vierailumuodot. Vierailumuodot ovat asumispalvelu, työ- ja päivätoiminta.

Työtoiminta:

Työtoiminta voi olla alihankintatöitä, kuten puhtaanapito-, keittiö-, pakkaus- tai siivoustöitä. Työtoiminnasta ei makseta palkkaa, vaan työosuusrahaa, joka on enintään 12e päivässä, keskimäärin 5e päivässä.

YK:n vammaissopimuksen artikla 27 kirjaa, että jokaisella asiakkaalla on yhtäläinen oikeus palkkatyöhön, myös vammaisilla asiakkailla. Vammaisilla asiakkailla on tuen tarve suurempi ja sen vuoksi ja heille suunnitellaan yksilöllisesti heidän työpaikkansa. Vammaiset ihmiset voivat olla yhdenvertaisina asiakkaina ”normaaleilla” työpaikoilla, mutta heillä on lisäksi erilaisia tukimuotoja työn ohella. Tukimuodot voivat olla seuraavanlaisia palkkatuki, työhönvalmennus, työolosuhteiden järjestelytuki, työkokeilu ja siirtymätyö.

Työtoimintaa myönnetään kehitysvammalain tai sosiaalihuoltolain perusteella. Kehitysvammalakiin vedoten erityishuoltoon kuuluu työtoiminnan järjestäminen. Erityishuollon piirissä olevalle voidaan myös järjestää työhönvalmennusta, työtoimintaa tai muuta virikkeellistä toimintaa. Työtoimintaa järjestetään eri toimijoiden (kuntien, kuntayhtymien, säätiöiden jne.) alaisena toimintana kehitysvammaisille. Toimintaa järjestetään työ- ja toimintakeskuksissa

Päivätoiminta:

Päivätoiminnan tavoitteena on vahvistaa ihmisten itsenäistä elämästä suoriutumista ja tukea osallisuutta ja vuorovaikutusta. Päivätoiminta on määrätietoista toimintaa, jossa tuetaan asiakkaan itsenäisen elämän vahvuuksia.

Kehitysvammalain perusteella päivätoiminta on maksuton palvelu. Päivätoiminnan sisältönä voi olla arjen taitojen harjoittelu, liikunta ja ulkoilu, retkeily, luova toiminta, rentoutus ja virkistystoiminta.

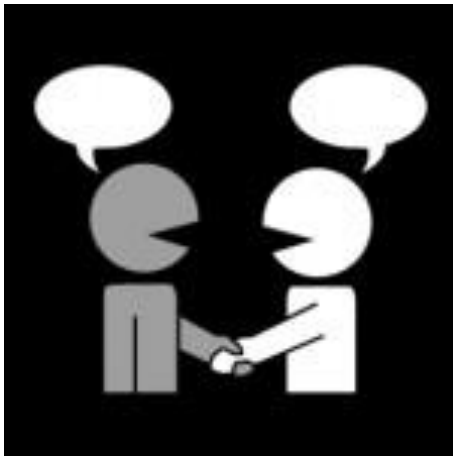
Asumispalvelut:

Tuettua asumista järjestetään asiakkaille, jotka tarvitsevat vain tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuettu asumisen tukena on asiakkaalle annettavaa sosiaaliohjaus tai muu sosiaalipalvelu.

Sosiaalihuoltolaki määrittelee, että asumispalveluita tulee järjestää sellaisille asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea

tai apua asumisessa tai sen järjestämisessä. Sosiaalihuoltolain mukaisia asumisen palveluita ovat tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.

Sosiaalihuoltolain perusteella palveluasumista järjestetään asiakkaille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon lisäksi hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään asiakkaille, joilla on tarve ympärivuorokautiselle hoidolle.

Kommunikointi

Kehitysvammaisten ihmisten kanssa voi kommunikoida kaikkien aistien kautta. Kehitysvammaisilla asiakkailla voi olla usein jonkinasteisia ongelmia vuorovaikutustaidoissa, puheen ymmärtämisessä tai puheen tuotossa. Häiriöstä tai muusta ongelmasta riippumatta on hyvin olennaista, että ihmiseen suhtaudutaan jokaisessa tilanteessa aidosti.

Näin kehitysvammainen ihminen voi saada siitä tärkeän onnistumisen kokemuksen.

Onnistuneen ja toimivan vuorovaikutuksen perustana on se, että ihmiset ovat aidosti toisilleen läsnä keskustelutilanteessa ja aidosti kiinnostuneita siitä, mitä toinen on kertomassa. Näin he pystyivät sulkemaan muut häiritsevät tekijät pois mielestään ja näin keskittymään juuri tähän hetkeen ihmisen kanssa. Hyvä ja toimiva vuorovaikutus tuo iloa molemmille. Kanssakeskustelijan rooli on tärkeä vuorovaikutuksessa, mikäli

kommunikointikumppanilla on vaikeuksia puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä.

Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, rakenteeltaan ja sanastoltaan. Selkokieli on rakenteeltaan yleiskieltä luettavampaa ja ymmärrettävämpää. Kieltä on kehitetty 1980-luvulta lähtien. Selkokielen mallia otettiin Ruotsista. Aluksi selkokieli kehitettiin kehitysvammaisten ihmisten tarpeisiin. Pian huomattiin, että

selkokielestä hyötyy myös monet erilaiset ihmiset.

Selkokieli ei ole verrattavissa todellisiin suomen kieliin, kuten suomen tai viittomakieleen. Selkokieltä on lähestyttävä erillisenä ja yhtenä suomen kielen muotona. Tässä kielessä ei voi olla mitään sellaista, joka olisi vastoin suomen yleiskielen sääntöjä. Selkokieli on supistettu muoto suomen kielestä, jonka on hieman mukautettu ja rakenteeltaan hyvin erilaista kuin yleiskieli. Se noudattaa suomen kielen kielioppia, mutta siinä on käytössä vain rajoitettu määrä suomen kielen ilmauksia.

Kenelle selkokieltä?

Selkokieli on jaettu tarpeen perusteella kolmeen ryhmään. Selkokielestä hyötyvät ihmiset, joilla on pysyvä ja synnynnäinen neurobiologinen syy selkokielen tarpeelle. Lisäksi ihmiset, joilla tarve on syntynyt elämänsä aikana vamman tai sairauden vuoksi tai ihmiset, joilla tarve on väliaikainen ja pystyvät hyödyntämään myös muuta kommunikoinnin keinoja kommunikoinnissaan. Synnynnäiset selkokielelliset häiriöt liittyvät yleensä sikiöaikaiseen kehityshäiriöihin, synnytyksen aikaiseen hapenpuutteeseen tai lapsena tapahtuvaan sairauteen tai tapaturmaan. Synnynnäisistä vaurioista johtuneet pulmat pystytään huomaamaan jo aika varhaisessa vaiheessa. Mitä varhaisimmin ne huomataan, niin tukea voidaan saada ihmiselle nopeammin. Mitä vaikeampitasoisesta ja laaja-alaisemmasta vauriosta on kyse, sitä enemmän tarvitaan erilaisia tukitoimia. Näissä tapauksissa myös selkokielen tarve korostuu.

Miten selkokieltä kirjoitetaan?

Selkokieli- termillä viitataan monesti helppolukuiseen, yleiskieltä selkeämpään ja yksinkertaistettuun kieleen. Selkokieli ottaa lukijan huomioon ja lähestyy tiettyä aihetta lukijan näkökulmasta. Esimerkiksi tekstin alussa voidaan puhutella häntä sinä-muodolla ja herätetään lukijan mielenkiinto tekstiin. Selkokielelle tyypillistä on myös se, että teksti pysyy aiheessa ja kertoo sen, mitä otsikko sanoo. Lisäksi tekstissä käytetään tavallista ja tuttua sanastoa, joka on ymmärrettävissä. Tekstissä ei ole siis vaikeita sanoja tai käsitteitä. Tavallista ja tuttua sanastoa voi olla esimerkiksi leipä, ostaa, tuoda. Tekstissä käytetään helppoja kielellisiä rakenteita sekä lyhyitä lauseita ja virkkeitä. Lauseet ja virkkeet on myös sidottu toisiinsa. Yksi keino on laittaa jokainen lause omalle riville, jolloin teksti on helposti luettavissa.

Esimerkki: Jouluevankeliumi

Siihen aikaan antoi keisari Augustus käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Quiriniuksen ollessa Syyrian käskynhaltijana. Kaikki menivät kirjoittautumaan veroluetteloon, kukin omaan kaupunkiinsa.

Selkokielellinen esimerkki:

Keisari Augustus määräsi, että jokaisen oli mentävä syntymäkaupunkiinsa. Siellä kaikkien nimet merkittiin kirjoihin veronmaksua varten.

Selkokuvat

Selkokuvat ovat nimensä mukaisesti kuvia, jossa on selkeä kuva. Kuvia käytetään kommunikoinnin tukena sellaisilla ihmisillä, joilla puhekykyä ei ole tai he muutoin tarvitsevat toisenlaista kommunikointikeinoa puheen tukena. Selkokuvan on hyvä liittyä selkeästi hakemaasi asiaan.

Selkokuvia löytyy Papunetin kuvatyökalusta (<https://kuvapankki.papunet.net/>).

Kuvapankkiin voit laittaa hakusanan, jolloin löydät hakuasi vastaavan kuvan. Jos jotain kuvaa ei löydy, voit laittaa toisen hakusanan samaan hakuun. Toinen sana voi olla vastaava kuin edellinen tai hakemastasi esineestä jokin osa.

Kirkon selkokuvia voi etsiä kirkon kuvapankista;

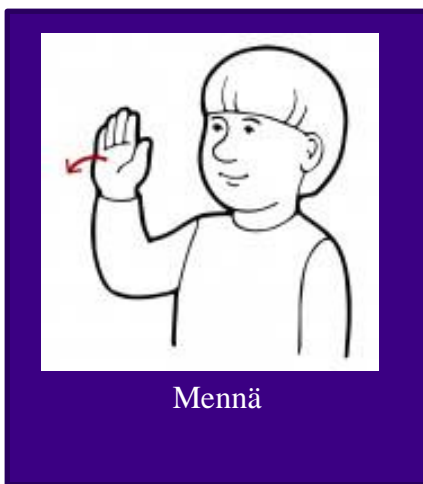
(<https://kuvapankki.evl.fi/welcome.jsp?es=1>)

Selkokuvista muutama huomio:

Selkokuvien on hyvä olla mahdollisimman selkeitä ja moneen eri tilanteeseen sopivia. Selkokuvia voidaan heijastaa seinälle puheen tueksi tai tulostaa. Selkokuvien avulla voi myös kuvata päiväohjelmaa. Monelle kehitysvammaiselle ihmiselle ennakointi eli se mitä tulee seuraavaksi tapahtumaan, on tärkeää.

Tukiviittomat

Tukiviittomat ovat viittomia, joita käytetään puheen tukena tai sen rinnalla kommunikoinnissa. Kommunikointi voi olla joillekin haastavaa, ja tällöin tukiviittomat ovat tärkeitä. Tukiviittomat ovat yksinkertaistettuja viittomakielen viittomia, joista on poistettu tietynlaiset rakenteet ja säännöt. Yleensä tukiviittomia käytetään puheen rinnalla, esimerkiksi menemme kirkkoon, jolloin viitotaan sana mennä ja kirkko.

Ihmisellä, jolla on vaikeutta hahmottaa puhetta tai ymmärtäminen on heikompaa, on tärkeä käyttää toiminnan tukena kuvia, viittomia tai eleitä. Selkokuvat ja tukiviittomat on luotu auttamaan tällaisia ihmisiä. Ongelmat voi johtua sairaudesta tai vammasta.

”Esimerkiksi jos toiminnassa on ehtoollishetki, voidaan ihmisten ymmärryksen tukena käyttää selkokuvia. Toisessa kuvassa on pappi, joka jakaa ehtoollista. Ja toisessa on ehtoollisen viittomakuva.”

Kuvassa pappi jakaa ehtoollista.

Kuvassa on ehtoollisen viittomakuva.

Kirjoittaminen ja nopea piirtäminen

Kirjoittamisen ja piirtämisen avulla voit havainnollistaa, täydentää tai korvata puhetta. Kirjoittaminen on oiva keino, kun ihmisellä ei ole puhekykyä, mutta hän osaa lukea tai pystyy havainnollistamaan eri kirjaimien, numeroiden ja merkkien käyttötarkoituksen. Kirjoittaminen on yksiselitteistä, voit kirjoittaa joko kokonaisen lauseen (riippuu tietenkin ihmisen omasta toimintakyvystä ja fyysisestä vammasta, kuinka hän pystyy käyttämään erilaisia keinoja). Toinen tapa on nopea piirrosviestintä. Nopealla piirrosviestinnällä pyritään saamaan ihminen ymmärtämään, mitä sinä työntekijänä koitat sanoa. Esimerkkinä tuokion pitämisessä, jolla voit sanoittaa toimintaasi. Jos olet pitämässä tuokiota ja sinulla ei ole kommunikaatiokuvia mukana, voit käyttää kynää ja paperia. Tällä kommunikaatiotavalla piirrät keskeisimmät asiat toiminnasta paperillesi.

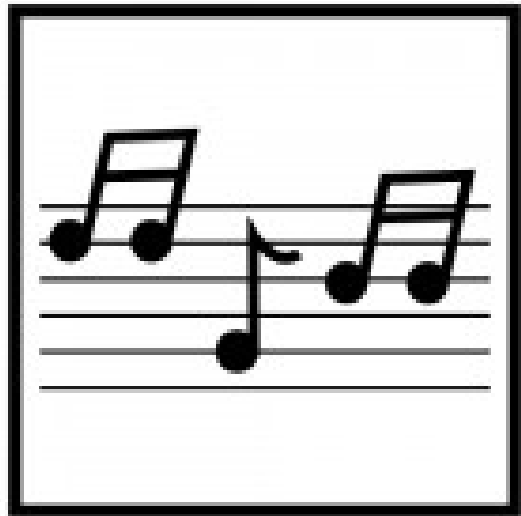
Moniaistisuus

Moniaistisuus eli multisensorisuus tarkoittaa monen aistin yhtäaikaista aistitoimintaa. Yleisimmät aistit (kuulo, näkö, tunti, haju, maku, liike, kipu ja kivuttomuus). Ihminen kokee aistiensa kautta maailmaa ja etenkin erityisryhmillä aistit ovat tarkempia. Tämä voi johtua siitä, kun yksi aisti on vaurioitunut, niin

toinen aisti on tarkempi.

Musiikki kehitysvammaistyössä

Musiikki vaikuttaa aivojemme hyvinvointiin, parantaa terveyttä ja jopa kuntouttaa. Musiikki aktivoi meidän aivojamme lapsesta saakka, mutta sen vaikutus vaikuttaa meihin koko ikämme ajan. Laulun voima on ihmeellinen, sillä voidaan virkistää muistia ja kohentaa mielialaa. Musiikilla voidaan tukea kognitiivista ja emotionaalista toimintakykyä. Musiikki vaikuttaa aivojemme verenkiertoon ja aineenvaihduntaan vilkastuvat, jopa persoonallisuus vireytyy. Tarkkaavaisuus paranee ja oppiminen voi helpottua. Musiikin kuuntelu, laulu ja soittaminen rentouttaa ja lisää energiaa.

Musiikin avulla voidaan vähentää stressiä, lievittää ahdistusta, masennusta ja kipua. Musiikilla saadaan elimistö ylikierroksilta normaalitilaan. Vaikutus on aivoihin nopea. Yleensä heti, kun ihminen kuulee musiikkia hänen kehonsa ja mieli alkavat synkronoitumaan musiikin kanssa ja vaikutukset vaikuttavat myös hengitykseen ja lihasjännitykseen.

Seurakunnan toiminnassa musiikilla on yleensä tärkeä rooli ja monet kehitysvammaiset ihmiset pitävät kaikenlaisesta musiikista. Musiikin valinta on hyvä tehdä yhdessä kehitysvammaisten ihmisten kanssa. Siinä on hyvä kiinnittää huomiota ikätasoon.

Työturvallisuus

Kehitysvamma-alalla on hyvä kiinnittää huomiota työturvallisuuteen. Jokaiselle alalle tyypillistä on tuntee lainsäädäntöä sen verran, että tietää rajat missä toimia.

Mikäli kehitysvammaiset ihmiset toiminnassa vaikuttavat hermostuneilta tai eivät kuuntele, voit pysäyttää toimintasi ja odottaa hetken. Kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskentely vaatii työntekijältä kärsivällisyyttä ja itseohjautuvuutta. Toiminnassa on hyvä varautua siihen, että tilanteet muuttuvat.

Kehitysvammaistyössä tärkeää, että asiakastyössä on avoin ja turvallinen ilmapiiri. Asiakastyössä on tärkeää puhua ymmärretysti ja selkeästi, sillä ihmisen kohdalla ymmärretyksi tuleminen voi auttaa ja tukea ihmisen turvallisuuden tunnetta.

Kehitysvammaisilla saattaa olla fyysisiä, psyykkisiä ja ymmärryksen haasteita, joita on hyvä huomioida toiminta suunniteltaessa. Etukäteen on hyvä sopia yhteiset pelisäännöt yksikön työntekijöiden kanssa.

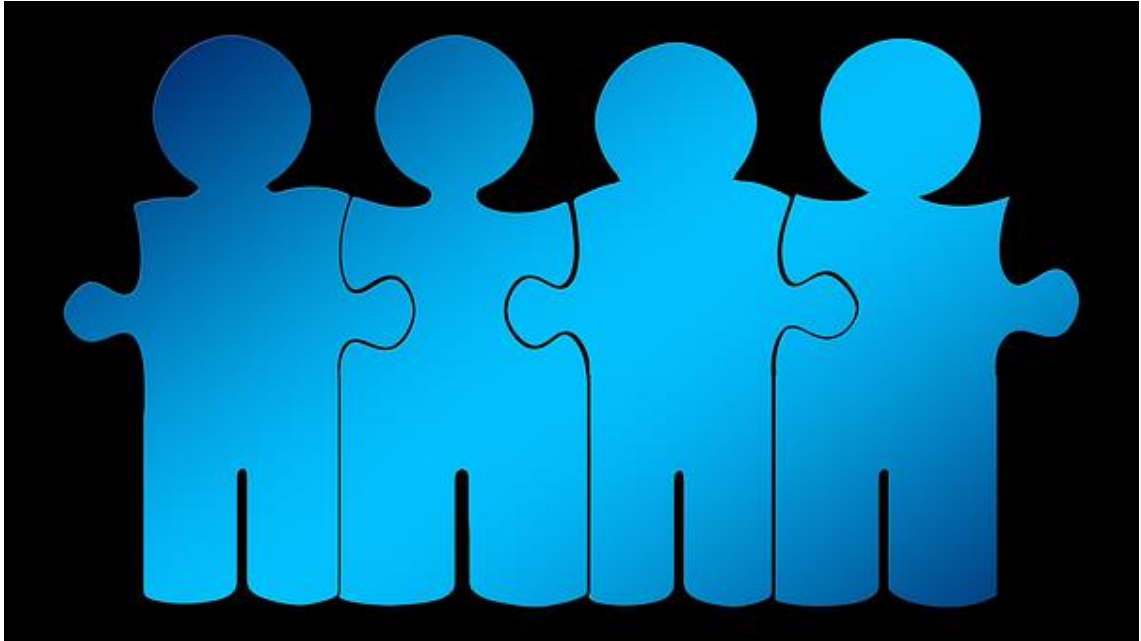
Kehitysvammaistyössä voi olla myös väkivaltaisuutta. Kehitysvammaisuudessa se voi ilmetä ymmärtämättömyytenä toimintaa tai ihmistä kohtaan tai muusta itsestään ei johduttavasta syystä. On tärkeä huomioida tilannetta ja kuunnella kehitysvammayksiköiden työntekijöitä. He tuntevat ihmiset, joten heillä on tietoa heidän mahdollisista haastavista käyttäytymistä. Kun kuuntelee heitä ja heidän määrittelemiä ohjeita on yksikössä turvallista toimia. Joillekin tiettyjen esineiden antaminen voi olla riski, jos heillä on taipuvaisuutta syödä se.

Mikäli yksikössä tapahtuu jotain haastavaa käyttäytymistä, mikä kohdentuu sinulle työntekijänä, on se hyvä ottaa puheeksi oman työnantajan kanssa. Työnantaja voi antaa neuvoja miten vastaavissa tilanteissa toimitaan.

Mikäli pandemioita tai kansainvälisiä kriisejä tulee, on hyvä huomioida ajankohtaiset Suomen hallituksen päättämät päätökset ja toimia niiden mukaisesti. Esimerkkinä vuoden 2020 keväällä vallinnut Covid-19 pandemia peruutti kaiken seurakunnan toiminnan tai työntekijät joutuivat keksimään uusia keinoja vaikuttaa ja olla läsnä heidän kohderyhmilensä. Seurakunnat siirsivät messut verkkoon, että niitä kuvattiin Live lähetyksenä tai fyysiset vastaanotot siirtyivät myös verkkoon. Vastaanottoja voi toteuttaa onneksi monella eri tavalla, puhelimitse tai videopuhelun välityksellä, jolloin olet läsnä asiakkaalle.

Vaitiolovelvollisuus

Salassapitovelvollisuudesta on säädetty laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Salassapitovelvollisuutta on säädetty lain 17§ mukaan. Työntekijä ei saa puhua perheen tai yksityisen ihmisen salaisuutta eteenpäin ilman tämän suostumusta. Velvollisuus salassa pitämisestä säilyy, jos työsuhde loppuu. Vaitiolovelvollisuus koskee harjoittelijaa, vapaaehtoista, työntekijää tai muuta palveluksessa olevia.

Ilmoitusvelvollisuus toteutuu silloin, kun työntekijällä herää huoli ihmisestä. Ihminen voi olla kykenemätön huolehtimaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudesta. Ilmoitusvelvollisuus kattaa, että ihminen saa tarvitsemaansa apua.

Pappeja sitoo rippisalaisuus. Rippisalaisuus on sitova vaitiolovelvollisuus. Se on liitetty rippiin, jossa ripille tulija (ripittäytyjä) kertoo ja tunnustaa syntinsä. Hän saa tunnustuksensa jälkeen synninpäästön. Rippi on aina luottamuksellinen ja rippisalaisuuden murtamattomuudella on rikokselliset vastuut, mikäli salaisuus tulee ilmi. Pappi ei saa kertoa, että kuka on ripittäytymisen takana.

Jalkautuva ja kohtaava työ

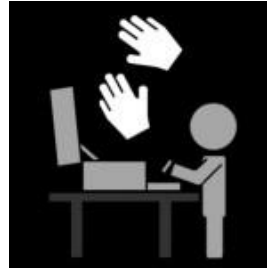
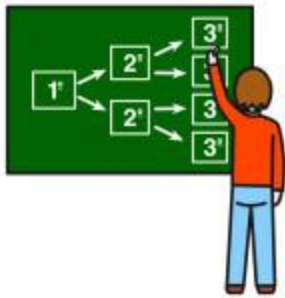
Jalkautuvalla työllä tarkoitetaan nimensä mukaisesti työmuotoa, joka tapahtuu usein kadulla, mutta kehitysvammaisyksiköissä se tapahtuu yksiköissä. Yksiköissä jalkautuvan työn merkitys korostuu, koska yleensä vaikeammin vammaiset eivät pääse omasta kodistaan lähtemään helposti muualle toimintaan. Työntekijän käynti voi olla jollekin ihmiselle hyvin tärkeä ja jopa päivän tärkein kokemus.

Kehitysvammatyössä kohtaavan työn merkitys on valtava. Muutamia omia kokemuksia kohtaamisesta: pysähdy ja kuuntele ihmisen kertoma asia aidosti ja empaattisesti. Huomaa myös eri kommunikointimenetelmät.

”Keskity, ole läsnä. Kuuntele aidosti ja empaattisesti. Anna aikaa.”

Käytännön vinkkejä

Muista suunnitella toiminta asiakaslähtöisesti ja saavutettavasti eri kommunikaatiomenetelmät huomioiden. Ohjeet toimintaan on hyvä pilkkoa osiin ja kertoa ne osallistujille sanoin ja tarvittaessa kuvin. Tässä yksi käytännön esimerkki toiminnan pilkkomisesta. Näin järjestän seurakuntahetkiä:

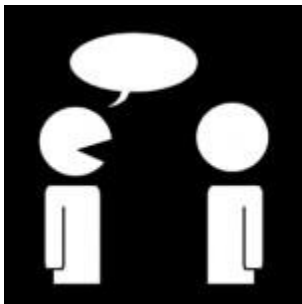
Suunnittele toiminta joustavaksi

Kokoa toimintatarvikkeet

Muista saavutettavuus.
Kysy ihmisten mielipiteitä
ja suunnittele toiminta yhdessä
ihmisten kanssa.

Keskustele ihmisten kanssa.
Huomioi eri kommunikointitavat.

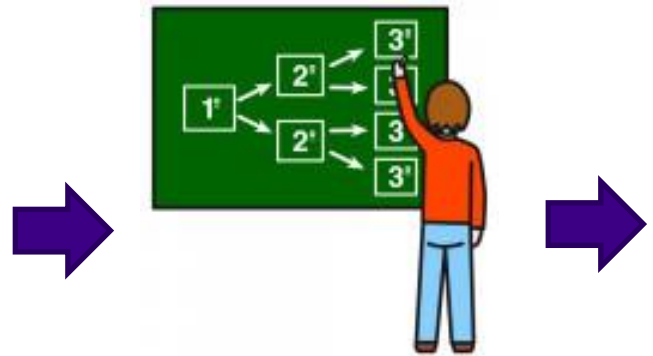

Kerro työntekijälle huomiosi.

Toiminnan järjestämisen vaiheet selkokuvina
(yksi mahdollinen esimerkki)

Soita yksikköön ja ilmoita tulostasi

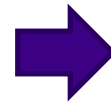
Suunnittele toiminta

Mene yksikköön

Kysy työntekijöiden ja
ihmisten kuulumisia

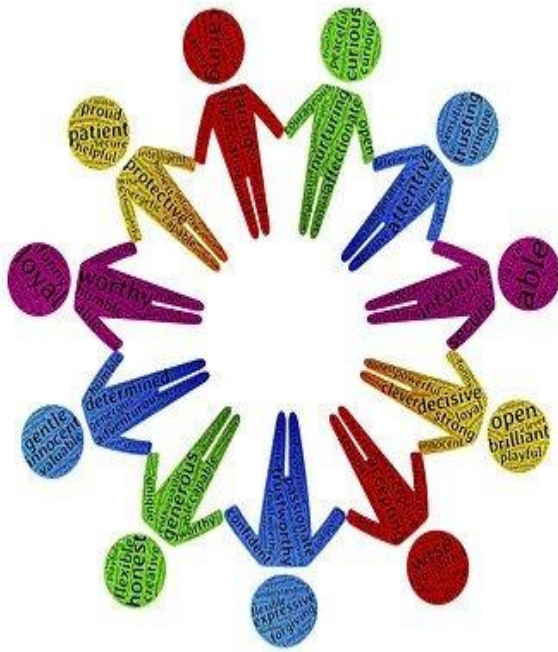

Järjestä toiminta

Tarjoo aikaasi
ja keskustele

Käytännön kokemuksia alalla toimivilta työntekijöiltä

Ollaan silmät auki ja avoimia erilaisuudelle. Jokainen ihminen on omanlainen ja tärkeä.

Avoimin mielin on hyvä lähteä kehitysvammaistyöhön.

Tärkeintä on kohdata ihminen juuri sellaisena kuin hän on.

Kehitysvammaisten elämään kuuluu kaikki samat tunteet ja asiat, kun kaikilla muillakin.

Rakennetaan ja mietitään yhdessä sisältöjä kehitysvammaisten ihmisten kanssa.

Hengellisistä musiikista ja virsistä löytyy paljon keskusteltavaa.

Hengelliset sisällöt ovat hyvin yksilöllisiä ja monet kehitysvammaiset voivat olla hyvinkin aktiivisia. He saattavat lukea paljon esimerkiksi Raamattua tai kuunnella hengellistä musiikkia.

Joskus kun sanoja ei löydy tai niitä ei ole olemassakaan, on musiikin merkitys tärkeä.

Yksikköön mentäessä tiedostetaan, että ollaan kylässä. Pitää muistaa se, että jos tilanne on repeämässä tai on jo revennyt niin sille ei voi mitään. Niissä tilanteessa tulee toimia henkilökunnan ohjeiden mukaisesti.

Kun valmistelet puhettasi tai esitystäsi, muista valmistella tekstiä selkokielellä. Teologinen slangi ja kieli tulee kääntää selkokielelle ja ymmärrettävälle kielelle.

*Yksilö- tai ryhmäta-
paamisilla on tärkeä
vastata ihmisen kaik-
kiin kysymyksiin.*

*Keskustelu esim. ju-
nista ja kissoista. Aina
ei ole hengellistä as-
pektia, vaan vähem-
män on. Osan kanssa
niissä on rukoilua (ru-
kous), kaikkien kanssa
ei.*

*Pääpointti ei ole hen-
gellisyys tai hengelli-
syytenä. Viestinä ”sä olet tärkeä ja merkityksellinen”. Otetaan se tärkeänä.*

Sohvatyön merkitys on tärkeä. Sohvatyö on sohvalla istumista ja ihmisten kuuntelua.

Lähteet

Aistienmenetelmä.net. Aistienmenetelmä. Taustaa. Saatavilla 20.09.2020

<https://aistienmenetelma.net/aistien-menetelma/taustaa/>

Aivoliitto. Aivoterveys. Mieli. Musiikki antaa aivoille siivet. Saatavilla 21.09.2020

<https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/mieli/musiikki-antaa-aivoille-siivet>

Aseman lapset. Jalkautuva nuorisotyö. Saatavilla 30.10.2019 <https://www.asemanlapset.fi/fi/ajankohtaista/videosittelyt/jalkautuva-nuorisotyö>

<https://www.asemanlapset.fi/fi/ajankohtaista/videosittelyt/jalkautuva-nuorisotyö>

Ensi- ja turvakotien liitto. Tukea ammattilaisille. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Jalkaudu.

Saatavilla 30.10.2019

<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/jalkaudu/>

Evankelis-luterilainen seurakunta. Sanasto. Rippisalaisuus. Saatavilla. 16.10.2020

<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Rippisalaisuus>

Helsingin kaupunki. Sote. Toimipisteet. Aakkosittain. Sosiaalityö. palveluntarve. Saatavilla 17.10.2020

<https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/sosiaalityo/palveluntarve>

Helsingin seurakunnat. Artikkelit. Kehitysvammaisille. Saatavilla 30.10.2019

<https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/kehitysvammaisille>

Kehitysvamma-alan ammattilaisen opas. Työhyvinvointi. Saatavilla 04.10.2020

file:///C:/Users/MIKSU/Downloads/kehitysvamma_alan_ammattilaisen_opas_jhl.pdf

Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. 2014. Saatavilla 23.09.2020

<https://evl.fi/documents/1327140/52566740/Kohtaamisen+kirkko.pdf/d3b98b1a-8d4c-fcf5-01f3-02e8ba28a784?t=1560323101000>

L 23.06.1977/519 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Saatavilla 20.10.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

L 559/1994. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla 20.10.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559#L3P17>

L 731/1999 Suomen perustuslaki. Saatavilla 19.09.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Papunet. Kuvapankki. Asumispalvelu. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/Asumispalvelu>

Papunet. Kuvapankki. Ehtoollinen. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/Ehtoollinen>

Papunet. Kuvapankki. Harjoitella. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/harjoitella>

Papunet. Kuvapankki. Kalenteri. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/kalenteri>

Papunet. Kuvapankki. Keskustella. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/keskustella>

Papunet. Kuvapankki. Kohdata. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/kohdata>

Papunet. Kuvapankki. Kohtaa. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/kohtaa>

Papunet. Kuvapankki. Kommunikaatio. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/Kommunikaatio>

Papunet. Kuvapankki. Kuulumiset. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/kuulumiset>

Papunet. Kuvapankki. Multisensorinen toiminta. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/Multisensorinen%20toiminta>

Papunet. Kuvapankki. Palvelutalo. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/palvelutalo>

Papunet. Kuvapankki. Päivätoiminta. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/p%C3%A4iv%C3%A4toiminta>.

Papunet. Kuvapankki. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/tervetuloa>

Papunet. Kuvapankki. Soita. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/soita>

Papunet. Kuvapankki. Suunnitella. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/Suunnitella>

Papunet. Kuvapankki. Toimintarajoite. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/toimintarajoite>

Papunet. Kuvapankki. Tuettu työ. Saatavilla 08.07.2020

<https://kuvapankki.papunet.net/haku/p%C3%A4iv%C3%A4toiminta>

Papunet. Tietoa. Multisensorinen toiminta. Saatavilla 09.07.2020

<https://papunet.net/tietoa/multisensorinen-toiminta>

Papunet.net. Tietoa. Kirjoittaminen ja piirtäminen. Saatavilla 09.07.2020

Saatavilla <https://papunet.net/tietoa/kirjoittaminen-ja-piirtaminen>

Papunet.net. Tietoa. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 09.07.2020

Saatavilla <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Pixabay. Saatavilla 19.11.2020

<https://pixabay.com/fi/>

Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. Saatavilla 04.12.2019

https://evl.fi/documents/1327140/39227522/vihko_selko-suomi.pdf/5ecb1357-4b1a-e8a3-38de-9a60799a6727

Selkokeskus.fi. Selkokieli. Selkojulkaisun ulkoasu. Selkokuva. Saatavilla 10.07.2020

<https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkojulkaisun-ulkoasu/selkokuva/>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Asuminen. Saatavilla 02.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Päivätoiminta. Saatavilla 02.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/paivatoiminta>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuki- ja palvelut. Työ- ja työtoiminta. Saatavilla 02.11.2019

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/tyo-ja-tyotoiminta>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Vammaisuus yhteiskunnassa. Väkivalta ja vammaisuus. Saatavilla 02.11.2019

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vakivalta-ja-vammaisuus>

Valvira. Terveydenhuolto. Hyvä ammatinharjoittaminen. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Saatavilla 30.10.2019

<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattiharjoittaminen/salassapito/salassapito-ja-vaitiolovelvollisuus>

Vantaan kaupunki. Terveys- ja sosiaalipalvelut. Vammaisten palvelut. Tukea arkeen.

Kehitysvammaisten erityispalvelut. Saatavilla 21.09.2020

https://www.vantaa.fi/terveys- ja_sosiaalipalvelut/vammaisten_palvelut/tukea_arkeen/kehitysvammaisten_erityispalvelut

Vernerin. Itsemääräämisoikeus. Saatavilla 08.08.2020

<https://verneri.net/yleis/itsemaaramisoikeus>

Vernerin. Kommunikaatio. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/kommunikointi>

Vernerin.net. Selko. Verkkokerttu. Subjektiivinen oikeus. Saatavilla 19.11.2020

<https://verneri.net/selko/verkko-kerttu/subjektiivinen-oikeus/>

Vernerin. Yleis. Kehitysvammaisuuden määritelmiä. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuuden-maaritelmiä>

Vernerin. Yleis. Mitä kehitysvammaisuus on? Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>

Vernerin. Yleis. Työtoiminta. Saatavilla 27.11.2019

<https://verneri.net/yleis/tyotoiminta>